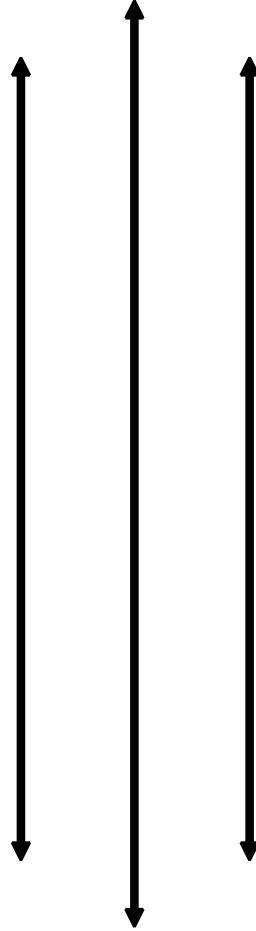

मनसुन विपद् जोखीम न्यूनीकरण पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना
कार्ययोजना, २०७७
अध्यावधिक, २०७८

जिल्ला प्रशासन कार्यालय
पाँचथर

२०७८ बैशाख

नेपाल सरकार

गृह मन्त्रालय

जिल्ला प्रशासन कार्यालय
पाँचथर, फिदिम

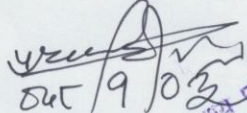
दुई शब्द ।

पाँचथर जिल्लामा विपद्का घटनाहरू मध्ये मनसुनको घटनाहरूको प्रतिकार्य गर्ने उद्देश्यले तयार भएको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७७ लाई परिमार्जन तथा अध्यावधिक गरी जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको मिति २०७७।१२।११ को बैठकबाट निर्णय गरी कार्यान्वयन गर्ने महत्वपूर्ण औजारको रूपमा गरिएको छ । यसको कार्यान्वयनमा विशेष गरी स्थानीय तह, विषयगत कार्यालयहरू, सरोकारवाला संघ, संस्थाहरूको महत्वपूर्ण भूमिका रहने छ भन्ने विश्वास लिएको छु ।

मनसुनको कारण यस जिल्लाका तमोर नदी, काबेली खोला, साँवा खोला, हेंवा खोला, फेमे खोला, निबु खोला र नुवा खोला लगायतबाट हुने विपद्जन्य घटनाहरूको नियन्त्रण व्यवस्थापन समुचित रूपमा हुन अति आवश्यक छ । स्वीकृत मापदण्ड विपरित नदीजन्य, खानीजन्य पदार्थहरूको उत्खनन गर्ने गराउने प्रवृत्ति रहनु र सो को नियन्त्रणको लागि आवश्यक श्रोत साधनको न्यूनताले कठिनाई उत्पन्न भई रहेको छ । यस किसिमका गतिविधिहरूले वर्षामा-बाढी, पहिरो, डुवानको उच्च जोखिम रहेको अवस्थामा यस योजनाले न्यूनिकरण गर्न मार्ग दर्शनको रूपमा कार्य गर्ने विश्वास लिएको छु । वर्षा, बाढी, पहिरो तथा अन्य मनसुनजन्य घटनासंग सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरू विशेषगरी स्थानीयतह, सुरक्षा निकाय, रेडक्रस तथा अन्य सामाजिक संघ, संस्थाहरूको महत्वपूर्ण भूमिका आवश्यक रहने देखिन्छ ।

अन्त्यमा, यस प्रतिकार्य योजना परिमार्जन तथा अध्यावधिक गरी तयार गर्ने जिल्ला रेडक्रस सोसाईटी पाँचथरका कार्यकारी अधिकृत गुरु तिम्सिना, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरू, स्थानीय तहका अध्यक्ष एवं प्रमुख ज्यूहरू, यस कार्यालयका ना.सु. प्रकाश अधिकारी लगायत सरोकारवाला सबै प्रति धन्यवाद दिदै यसको कार्यान्वयनमा पूर्ण सहयोग हुने अपेक्षा गर्दछु ।

मिति २०७८।०१।०३

०८/१/०३
पुण्य प्रसाद ढकाल
अध्यक्ष
मुख्य प्रसाद ढकाल
मुख्य जिल्ला अधिकारी

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
एवम्
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

फोन नं. ०२४-५२२०८८/५२२२५० फ्याक्स नं. ०२४-५२२१३३ Email: dpanchthar@gmail.com

Website: daopanchthar.moha.gov.np
सक्षम निजामती प्रशासन: विकास, समृद्धि र सुशासन

१.	बिगतमा भएका प्रयासहरु.....	१
२.	विद्यमान समस्या तथा चुनौतीहरु.....	१
३.	रणनीति.....	१
४.	कार्यनीति.....	१
५.	कार्यान्वयन संयन्त्र एवं जिम्मेवार निकायहरु.....	२
६.	जोखीमयुक्त स्थानहरु.....	३
७.	विद्यमान क्षमता एवं थप आवश्यकता.....	६
८.	मनसुन एवं विपद्को समयमा अपनाउनु पर्ने कार्यहरु.....	१४
९.	मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना.....	

पृष्ठभुमी

पाँचथर जिल्ला प्रदेश नम्बर १ मा रहेको १४ वटा जिल्लाहरूमध्ये एउटा पूर्वी पहाडी जिल्ला हो । यस जिल्लाको सीमाना पूर्वमा भारतको सिक्किम र दार्जिलिङ, पश्चिममा तेह्रथुम र धनकुटा, उत्तरमा ताप्लेजुङ, दक्षिणमा ईलाम र मोरङ जिल्ला पर्दछन् । पाँचथर जिल्लाको कूल क्षेत्रफल १२४१ बर्ग कि.मि.छ । ढुंगा, राटोमाटो र बलौटे माटोबाट निर्मित पहाडहरू ०° देखी ६५° सम्म भिरालो छन । भौगोलिक विविधताले गर्दा यहाँको जलवायूमा ठूलो भिन्नता पाईन्छ । गृष्म ऋतुमा अधिकांस भू-भागमा उपयुक्त मौसम हुन्छ भने हिउँदमा धेरै चिसोको महसुस हुन्छ । समुन्द्री सतहबाट ६०९ मिटर देखी ४५७५ मिटर सम्म उचाईमा अवस्थित यो जिल्ला २६.५०° देखी २७.२८° उत्तरी अक्षांश सम्म र ८०.२०° देखी ८३.३०° पूर्वी देशान्तरसम्म फैलीएको छ ।

यस जिल्लामा वर्षेनी पहिरो,आगलागी, हुरी वतास,चट्याड,भूकम्प आदी विपद्बाट मानिसहरूको मृत्यु तथा धन जनको क्षती हुने गरेको छ । यस्ता विपद्बाट प्रत्येक बर्ष ८० देखि ९६ परिवार सम्मलाई असर पार्ने गरेको नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला शाखा पाँचथर जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको तथ्याङ्कबाट देखिन्छ । सामान्य विपद्को अवस्थामा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति,जिल्ला समन्वय समिति, गा.पा./न.पा.हरू, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, उद्योग बाणिज्य संघ, गै.स.स.महासंघ र विभिन्न संघ संस्थाहरूले विपद प्रभावित पक्षलाई राहत सहयोग गर्ने गरेको भएता पनि अपर्याप्त सार्वजनिक सचेतना,पूर्वतयारीमा अपार्याप्तता, अन्तर-सरकारी निकायबीचको समन्वयको कमी, अपर्याप्त वित्तीय श्रोत तथा प्राकृतिक विपदलाई कम गर्न प्राविधिक ज्ञान र दक्षताको कमिका कारण बर्षेनी करोडौंको धनमालको क्षती हुने गरेको छ । यसरी नै प्रभावितले समयमै उद्धार तथा राहत सेवा प्राप्त गर्न नसकिरहेको अवस्था छ । यसरी विभिन्न प्रकारको विपद्मा परेका व्यक्तिहरूलाई तत्काल उद्धार तथा राहत सेवा पुऱ्याउनको लागि मनसुन विपद् जोखिम न्यूनीकरण पूर्वतयारी र प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक, २०७८ तयार गरिएको छ ।

खण्ड १ परिचय

१.१ जिल्लाको सामान्य परिचय

विशेष गरी पहिरो र आगलागी प्रकोपको दृष्टिले चिनिने नेपालको पूर्वी पहाडी जिल्लाहरू मध्ये पाँचथर जिल्ला पनि एक हो। पल्लो किरांतको नामले प्रसिद्ध यस जिल्लामा प्राचीन समाजको लिम्बुवान केन्द्र बिन्दु रहेको र जिल्लाको सदरमुकाम फिदिममा दश लिम्बुवान राजाहरूले संयुक्त रूपमा सभा गरेको इतिहास पाइन्छ। भिरालो भू-वनोट जिल्लाको चौतर्फी सिमानामा पूर्वमा भारतको सिक्किम र दार्जिलिङ, पश्चिममा तेह्रथुम र धनकुटा, उतरमा ताप्लेजुङ र दक्षिणमा मोरङ र इलाम जिल्लासंग जोडिएको छ। १२४१ वर्ग कि.मि. उतर दक्षिण लामो आकारमा फैलिएको यो जिल्ला समुद्री सतहबाट ६०९ मिटर देखि ४५७५ मिटर सम्मको उचाईमा अवस्थित छ। सूर्योदय दृश्यावलोकन गर्ने स्थल थमडांडा, जोरपोखरी, कंचनजंगा, कुम्भकर्ण, मकालु हिमाल र प्रसिद्ध पाथीभरा देवीको दृश्यावलोकन गर्न सकिने स्थल पौवा भञ्ज्याङ, थाक्ले मन्दिर, तिम्बुपोखरी जस्ता ऐतिहासिक धार्मिक स्थलहरूबाट पनि यो जिल्ला परिचित रहेको छ। पुष्पलाल लोकमार्ग (मध्यपहाडी राजमार्ग) को पूर्वी अन्तिम बिन्दु च्याङथापु पनि पाँचथर जिल्लामा पर्दछ।

विपद्को सामना गर्ने क्षमताको विकास, केन्द्रदेखि समुदाय सम्मको आवश्यकता हो। यद्यपि, राष्ट्रिय स्तरमा विपद्को सामना गर्ने क्षमताको विकासमा केही प्रयास भए पनि स्थानीय निकायसम्म विस्तार हुन अझै सकिरहेको छैन। यसै क्रममा जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति पाँचथरले जिल्ला स्थित सरोकारवालासंग समेत अन्तक्रिया गरी विपद्को सामना गर्ने संस्कारको विकासस्वरूप भूकम्प र पहिरो, पहिरोको सन्दर्भलाई लिएर यो विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरेको छ।

१.२ पाँचथर जिल्लाको हावापानी तापक्रम तथा भौगोलिक अवस्था:

अधिकतम २६.१ डिग्री सेल्सियस र न्यूनतम १२.३ डिग्री सेल्सियस र बर्षा २०७१ मि.मि.सम्मको जलवायु तापक्रम यहाँ पाइन्छ। पाँचथर जिल्ला प्रदेश नम्बर १ मा रहेको १४ वटा जिल्लाहरू मध्ये एउटा पूर्वी पहाडी जिल्ला हो। यस जिल्लाको सीमाना पूर्वमा भारतको सिक्किम र दार्जिलिङ्ग, पश्चिममा तेह्रथुम र धनकुटा, उत्तरमा ताप्लेजुङ्ग, दक्षिणमा इलाम र मोरङ्ग जिल्ला पर्दछन्। पाँचथर जिल्लाको कूल क्षेत्रफल १२४१ वर्ग कि.मि.छ। ढुंगा, राटोमाटो र बलौटे माटोबाट निर्मित पहाडहरू ०° देखि ६५° सम्म भिरालो छन। भौगोलिक विविधताले गर्दा यहाँको जलवायुमा निकै भिन्नता पाईन्छ। गृष्म ऋतुमा अधिकांस भू-भागमा रमाईलो मौसम हुन्छ भने हिउँदमा निकै चिसो हुन्छ। समुद्री सतहबाट ६०९ मिटर देखि ३६५० मिटर सम्म उचाईमा अवस्थित यो जिल्ला २६५०° देखि २७२८° उत्तरी अक्षांश सम्म र ८०२०° देखि ८३३०° पूर्वी देशान्तर सम्म फैलिएको छ। पाँचथर जिल्ला समग्रमा ६०९ मी. देखि ३६७५ मिटर उचाइसम्म फैलिएर रहेको छ।

१.३ भू-उपयोग

पहाडी, उच्च पहाडी र केही हिमाली भू-भागमा फैलिएको यो जिल्ला समुन्द्र सतहबाट ६०९ मिटर दक्षिण तमोर बगर देखि ४३३८ मिटर फलैचाको चुचुरोसम्म फैलिएर रहेको छ। पहाडी, उच्च पहाडी र केही हिमाली भू-भागमा फैलिएको यो जिल्ला समुन्द्र सतहबाट ६०९ मिटर (दक्षिणमा तमोर बगर) देखि ४३३८ मिटर (याङवरक १ फलैचाको चुचुरो) सम्म फैलिएर रहेको छ। जिल्लाको कुल क्षेत्रफल १ लाख २५ हजार २८९ हे. मध्ये भू-उपयोगको दृष्टिकोणमा कृषियोग्य जमिन ६५ हजार ५४७ हे., वन जंगलले ढाकेको भू-भाग ५७ हजार ७०७ हे., सामुदायिक वनले ढाकेको क्षेत्रफल १३,२४३ हे., कवुलियती वनले ढाकेको क्षेत्रफल ५६४ हे., बुट्यान क्षेत्र ७,८८७ हे., चरन क्षेत्र ५,२९२ हे., सिंचित क्षेत्रफल ८,६७१ हे., बाह्रै महीना सिंचित हुने ७५० हे., आंशिक सिंचाई हुने ७,९२१ हेक्टर रहेको छ।

स्थानिय पालिका स्तरमा भू-उपयोग

फिदिम नगरपालिका प्राप्त नभएको

सि.न	विवरण	क्षेत्रफल(हेक्टरमा)	प्रतिशत
१	कुल क्षेत्रफल	१९७३७.९	
२	कृषियोग्य भूमि	१२५०७	
३	बसेबास गरिएको क्षेत्र		
४	बन जगलले ढाकेको क्षेत्र	९५३४	
५	चरण क्षेत्र, अन्य	२३०३.१	

याङवरक गाँउपालिका

सि.न	विवरण	क्षेत्रफल हेक्टर मा	प्रतिशत
१	कुल क्षेत्रफल	२०८००	
२	कृषियोग्य भूमि	४०००	
३	बसेबास गरिएको क्षेत्र	२७००	
४	बन जगलले ढाकेको क्षेत्र	४०००	
५	चरण क्षेत्र		
६	अन्य	४००	

हिलिहाड गाँउपालिका

सि.न	विवरण	क्षेत्रफल (वकि मी.)	प्रतिशत
१	कुल क्षेत्रफल	१२३.०१	
२	कृषियोग्य भूमि	६९.१६३३	
३	बसेबास गरिएको क्षेत्र		
४	बन जगलले ढाकेको क्षेत्र	५२.१२५	
५	चरण क्षेत्र	१.३६३४	
६	अन्य	०.३५२	

फालेलुङ गाँउपालिका

सि.न	विवरण	क्षेत्रफल	प्रतिशत
१	कुल क्षेत्रफल	२०७ व किमि	
२	कृषियोग्य भूमि	१५१९४ हेक्टर	

३	बसेबास गरिएको क्षेत्र	८०८ हे	
४	बन जगलले ढाकेको क्षेत्र	७०३७ हे	
५	चरण क्षेत्र		
६	अन्य	१४८ हे	

फाल्गुनन्द गाँउपालिका

सि.न	विवरण	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रतिशत
१	कुल क्षेत्रफल	१०७.५३	
२	कृषियोग्य भूमि	७० प्रतिशत	
३	बसेबास गरिएको क्षेत्र		
४	बन जगलले ढाकेको क्षेत्र	१५ प्रतिशत	
५	चरण क्षेत्र		
६	अन्य		

कुम्मायक गाँउपालिका

सि.नं.	विवरण	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रतिशत
१	कुल क्षेत्रफल	१२९२९	
२	कृषियोग्य भूमि	१९१५	
३	बसेबास गरिएको क्षेत्र		
४	बन जगलले ढाकेको क्षेत्र	३१८६	
५	चरण क्षेत्र		
६	अन्य		

तुम्बेवा गाँउपालिका

सि न	विवरण	क्षेत्रफल (कि मी)	प्रतिशत
१	कुल क्षेत्रफल	११७.३४	१००
२	कृषियोग्य भूमि	४१.०८	३५.०१
३	बसेबास गरिएको क्षेत्र		
४	बन जगलले ढाकेको क्षेत्र	६७.२३	५७.२९
५	चरण क्षेत्र	१.१३	०.९६
६	अन्य		

मिक्लाजुङ गाँउपालिका

सि	विवरण	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रतिशत
१	कुल क्षेत्रफल	१६६,६१	-
२	कृषियोग्य भूमि	८०२१	-

३	बसेबास गरिएको क्षेत्र	-	-
४	बन जगलले ढाकेको क्षेत्र	१०३८१	-
५	चरण क्षेत्र	८३१९	-
६	अन्य	-	-

१.४ वन तथा वातवरण र जलस्रोत

पाँचथर जिल्ला वन सम्पदाको दृष्टिकोणले धेरै धनी मानिन्छ । यस जिल्लामा निजी, सामुदायिक, सरकारी र कबुलियत वनहरू रहेका छन् । यस जिल्लामा हाल सम्म २९ कबुलियत वन रहेको छ जसले ६५८ घरधुरीलाई प्रत्यक्ष फाईदा पुर्याएको छ भने २६९ सामुदायिक वनहरू रहेको छ, जसले १३,९०५ लाई प्रत्यक्ष लाभान्वित पुर्याएको छ । यस जिल्लाको हावापानी र भौगोलिक विविधताका कारण पनि यहाँको वन र वनसम्पदामा विविधता पाइन्छ । यस जिल्लाको तल्लो भागमा भागमा तातो हावापानी भएको कारण साल सिसौ आदि जस्ता कडा काठका रुखहरू पाईन्छ भने माथिल्लो भागमा चिसो हावापानीमा पाईने रुख विरुवाहरू जस्तो: धुपी, लौठ सल्ला, गोब्रे सल्ला लगायतका जडिबुटी जन्य वोटविरुवाहरू पाइन्छन् ।

पाँचथर जिल्लामा पाइने वन क्षेत्रहरूलाई निम्नानुसार देखाउन सकिन्छ ।

क्र स	विवरण	क्षेत्रफलहेक्टर	प्रतिशत
१	वन क्षेत्र	५७७०७	४६.३२
२	सरकारीवन	४३६३०.८	३५.०२
३	सामुदायिकवन	१३७०२.३६	१०.७६
४	कबुलियत बन	६५६.२९	०.५३
५	धार्मिक बन	१७.५५	०.०१
६	निजि बन	४.३५	
७	नदी, सडक, बस्ती क्षेत्र	१३३५	१.०७
८	घासे मैदान	५२९२	४.२५
९	कृषि क्षेत्र	६०२५६	४८.३६
	जम्मा	१२४५९०	१००

स्रोत: कृषि ज्ञान केन्द्र

१.५ ठूला नदी तथा खोलाहरू

पाँचथर र तेह्रथुम सिमाना भइ वग्ने सप्तकोशीको सहयाक तमोर नदी साथै पाँचथर र ताप्लेजुङ्गको सिमाना भइ वग्ने कावेली नदी गरी २ ठूला नदीहरू रहेका छन् ।

पौवा, लिम्वा धुंवा, छोरुङ्गा, जिङ्जीवा, फेकुवा, होक्मा, आपतवा, चडग सवेवा, लेनुना, नविवा, नुबुचा, सुभाङ, मूवा, निवा, खेतुङ, मोरङ, काली, नावा, मेवा, थामथुम, गडेरो, छाँगो, लखुवा, मुत्तुरा, पहेवा, पेकुवा खोला, सावा खोला, निवु खोला, सिवा खोला, नाम्दु खोला, फेमे खोला, सिवुवा खोला, हेवाखोला, लिवा खोला, इँवा खोला, र नावा खोला ।

१.६ राजनैतिक अवस्था

पाँचथर जिल्लाको सिमाना पूर्वमा भारतको सिक्किम र दार्जिलिङ, पश्चिममा धनकुट्टा र तेह्रथुम जिल्ला, उत्तरमा ताप्लेजुङ जिल्ला र दक्षिणमा इलाम र मोरंग जिल्लासँग जोडिएको छ । जिल्लाको कुल क्षेत्रफल १२४१ वर्ग किलोमिटर(१,२५,२८९ हेक्टर)रहेको छ भने २०६८ को जनगणना अनुसार कुल जनसंख्या १ लाख ९१ हजार ८१७

रहेको छ जसमा पुरुष:९० हजार १८६ र महिला: १ लाख १ हजार ६३१ रहेको छ । पाँचथर जिल्लालाई १ नगरपालिका र ७ वटा गाउँपालिकामा विभाजन गरिएको छ । जिल्लालाई प्रतिनिधिसभा निर्वाचन क्षेत्र १ र प्रदेशसभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र २ वटामा विभाजन गरिएको छ । पाँचथर जिल्लामा सक्रिय राजनितिक दलहरूमा नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (नेकपा), नेपाली कांग्रेस, संघिय समाजवादि, राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी, लिम्बुवान मञ्च, नेकपा माले, राष्ट्रिय जनमुक्ति लगायत रहेका छन् ।

१.७ जनसंख्या, बसोवास तथा जातिगत विवरण

नेपाल बहुजाति बहुभाषिक तथा बहुसांस्कृतिक राज्यका रूपमा मान्यता पाएको राष्ट्र हो । वि सं २०६८ सालको राष्ट्रिय जनगणनाले नेपालमा १२५ जातजाति र १२३ किसिमका भाषाभाषी बोल्ने विभिन्न समुदायको बसोबास रहेको तथ्य सार्वजनिक गरेको छ । यसबाट के भन्न सकिन्छ भने नेपाल बहुजाति बहुभाषिक तथा बहुसांस्कृतिक समुदायको सुन्दर अनि साझा फूलबारी हो । यसै सन्दर्भमा हेर्ने हो भने पाँचथर जिल्लामा पनि विभिन्न जाति जनजाति भाषाभाषी तथा संस्कृति अगालेका समुदायको बसोबास रहेको पाइन्छ । पाँचथर जिल्लामा कुल घरधुरी ४१ हजार १९६ रहेको छ । भने कुल जनसंख्या १ लाख ९१ हजार ८१७ रहेको छ । जसमा महिला १ लाख १ हजार ६३१ र पुरुषको संख्या ९० हजार १८६ रहेको छ । जाति जनजातिको बसोबासको हिसाबमा पाँचथर जिल्लामा ४८ जातिको बसोबास रहदै आएको छ (राष्ट्रिय जनगणना, २०६८) । मुख्य रूपमा पाँचथर जिल्लामा लिम्बू समुदायको बाहुल्यता रहेको छ । त्यसका अलावा राई, ब्राम्हण, क्षेत्री र तामाङ समुदायको बसोवास सघन रूपमा रहेको छ । पाँचथर जिल्लामा बोलिने प्रमुख पाँच भाषाहरूमा लिम्बू, नेपाली, वान्तावा, तामाङ र मगर भाषा पर्दछन् ।

पाँचथर जिल्लाका नगर/गाउँपालिकाहरूको जनसंख्या विवरणलाई देहाय बमोजिम प्रस्तुत गर्न सकिन्छ

सि. न.	स्थानीय तहहरूको नाम	महिला	पुरुष	जम्मा
१	याङवरक गाँउपालिका	८६८४	९३९२	१८०७६
२	हिलिहाङ गाँउपालिका	१११७०	९९०२	२१०७२
३	फालेलुङ गाँउपाकिला	१२१६३	१३०७६	२५२००
४	फिदिम नगरपालिका	२६०८४	२४०८०	५०१६४
५	फाल्गुनन्द गाँउपालिका	१२८५२	१११०८	२४०६०
६	कुम्मायक गाँउपालिका	७६०४	८२०४	१५८५४
७	तुम्वेवा गाँउपालिका	६१५२	६९७२	१३१३४
८	मिक्लाजुङ गाँउपालिका जम्मा	१३३१३	११३४३	२४६५६

१.८ सडकयातायात तथा पूर्वाधार

किसिम	कालोपत्रे		अन्यमुख्य मोटरबाटो	
	कि.मि	पहुंच	कि.मि.	पहुंच
मेची राजमार्ग	८७	रांके, फिदिम, गोपेटार, कावेली		
पुष्पलाल (मध्यपहाडी) लोकमार्ग	२०	फिदीम, माझीटार, गणेशचोक, थर्पु	४६.५	च्याङथापु, ओयाम, थर्पु, नागी, पंचमी, भारपा र फिदिम माझीटार हुँदै तेहथुम ।
कुम्मायक			३७	सरखण्डे यासोक

गाँउपालिका				
			१८	उत्तरे यासोक
			२०	यासोक माडजाबुड आडना
			८	ओसागु माडजाबुड
			१५	हाडटुवा सेपेनी ताम्राखु
			२२	तमोर कोरिडोर
फाल्गुनन्द गाँउपालिका			१४	राके उत्तरे
			१२	गुम्बाडाडा सारताप
			१३	पञ्चमी ज्योती
			११	उत्तरे यासोक
			९	नवमीडाडा कान्छीदोकान
			१८	फाक्तेप नवमीडाडा
तुम्बेवा गाँउपालिका			३९	सप्तमी दशमी मौवा
			१८	आडना मौवा
			१७	मौवा लखुवा दोभान
			१४	मौवा हाक्पारा
			९	मौवा हाडगुम
			११	मौवा वलने
			१०	मौवा सावा खेला
			७८	जरायोटर त्रिवेणी
फालेलुड गाँउपालिका			३१	जोरपोखरी पञ्चमुखी ताडलेप्पा मेमेड
			६०	फिदिम आकेश सिदिन प्रडबुड फालोट
			१५	पञ्चमुखी जोरपाटी नवमीखेला
याडवरक गाँउपालिका	९	गणेश चोक थर्पु		

			५१	थर्पु चिवाभञ्ज्याड
			८	थर्पु दाहाल गाँउ काबेली
			७	वरडाडा इवाखेला
			९	चरीभञ्ज्याड वानियाडाडा
			१०	थर्पु सिरिसे कालापानी गोपेटार
हिलिहाड गाँउपालिका			१७	सल्लरी पञ्मी
			७	हिलिहाड गेट पञ्चमी
			७	भालुचोक गाँउपालिका
				तमोर कोरिडोर
				मध्यपहाडी माझीटार फेदापा
फिदिम नगरपालिका		साम्दीन चोकमागु नवमीडाडा		पौवाभञ्ज्याड लुङरुप्पा
				फिदिम नागिन अकासे
				कान्छिदोकान रानीटार लुङरुप्पा
				औसी भञ्ज्याड याडनाम
				सरखण्डे लुङफाबुड
मिक्लाजुड गाँउपालिका			१२	रवि बजार - आरुबोटे
			२८	दशमी - आरुबोटे - नावाखोला(तेलेम्बे झो पु) -लिम्बा
			१७	चिसापानी पंचमि -कुरुम्बा मावि - नुवाखोला(धुमाउने) - बाँझगरा -आरुबोटे (मसानढोका)
			३०	रवि बजार -हिकुनाम्बा डाँडागाउँ-कुरुम्बा मावि -सल्लेरी -तीनतले- वासिद्धि-जाँगिडाँडा - लिम्बा

		३०	६ नं. बुधबारे-सिर्जना चोक-द्वार् भञ्ज्याङ -पिपलचोक- सोमबारे -भदौरे-टोखा- नुवाखोला (गंगट्टार)
		१५	६ नं. बुधबारे-सिंहदेवि-गोर्खा बहुमत आ.वि.
		१०	सिर्जना चोक -गोर्खा बहुमत आ.वि.
		२०	सोमबारे-हिमबुवा-धर्मद्वार - नुवाखोला -कम्फुदोभान
		९	रवि -जुक्ते -आरुबोटे दशमि
		७	रविबजार -बेहुली ढुङ्गा- आरुबोटे दशमी
		१३	सप्तमी बजार -आरुबोटे दशमी
		२५	सप्तमी बजार -लसुने- दोकानडाँडा- सिद्धभगवति- सालविसौनी- सावाँखोला(कुम्मायक गा पा)
		१५	सप्तमी बजार-बतासे - जोरपोखरी-दोकानडाँडा

१.९ आर्थिक अवस्था तथा रोजगारी

जिल्लामा ठुला ठुला उद्योगहरू स्थापना भएको छैन । मझौला किसिमका उद्योग व्यावसाय पनि उल्लेख्य मात्रामा स्थापना भएका छैनन् । घरेलु किसिमका साना उद्योगहरू जिल्लामा झण्डै १ हजारको हाराहारीमा सञ्चालनमा रहेका छन् । यसले घरेलु गृहिणी महिलाहरूले आफ्नो दैनिक जीवनयापन गरेर घरायसी आम्दानी गरिरहेको अवस्था छ । व्यावसायिक रूपमा आधुनिक कृषी प्रविधिको प्रयोग गर्ने किसानहरूको संख्या भने बढीरहेको देखिन्छ । अन्य पहाडी जिल्लाहरूको समस्या जस्तै पाँचथर जिल्लामा पनि बैदेशिक रोजगारीमा जानेहरूको संख्या अत्याधिक रहेको छ । बैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त विप्रेषण तथा नगदेवाली जस्तो: अलैची, अदुवा, अम्लिसो तथा तरकारी जन्य उत्पादनबाट प्राप्त आय जिल्लाको मुख्य आर्थिक श्रोतहरू हुन् । जिल्लामा अदृश्य बेरोजगार तथा अर्ध बेरोजगारी समस्या सबैभन्दा बढी छ ।

१.१० शैक्षिक अवस्था

नेपालको सुदुर पूर्वको मेची अञ्चलको एक पहाडी जिल्ला हो पाँचथर । यो जिल्लाको पूर्वमा भारत, उत्तरमा ताप्लेजुङ, पश्चिममा तेर्हथुम र दक्षिणमा इलाम जिल्ला पर्दछन् । यस जिल्लामा ३८८ सामुदायिक र ५३ संस्थागत विद्यालयहरू रहेका छन् । पाँचथर जिल्लामा फिदिम, थर्पु यासोक र रवि गरि ४ वटा क्याम्पसहरू रहेका छन् । पछिल्लो समयमा प्राविधिक धारका विद्यालय स्थापनाको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने कार्य भइरहेको अवस्था छ । जिल्लाबाट उच्च शिक्षा प्राप्त गर्न इलाम झापा काठमाडौं लगायतको विश्वविद्यालयहरूमा जानु पर्ने वाध्यता रहेको छ । साक्षरताका हिसाबले पाँचथर जिल्लामा साक्षरता दर ६८ प्रतिशत रहेको छ ।

१.११ सूचना तथा संचार

सूचना प्रविधिको विकास संगसंगै संचार क्षेत्रको विकास र त्यसको पहुँच बढेर गएको अवस्था छ । पाँचथर जिल्लाको प्राय सबै गाउँ/नगरपालिकामा सूचना तथा संचारको पहुँच पुगेको छ । छापा र रेडियो स्टेसनका अलावा अनलाइन पत्रीकाहरूको संख्या समेत उल्लेख्य रूपमा सञ्चालनमा आएका छन् । जिल्लामा सञ्चालनमा रहेका एफ एम रेडियो स्टेसन र पत्रपत्रिकाहरूको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

पत्रपत्रिकाको विवरण

क्र.स.	विवरण	प्रकाशन प्रकार	स्थान	सञ्चालक	सम्पर्क
१	मेची पोष्ट दैनिक	दैनिक	फिदिम	लेखनाथ खतिवडा (शिकारु)	९८४२७०१८६२
२	साप्ताहिक पब्लिक टायम्स	दैनिक		गणेश साङपाड	९८५४४६२४८०
४	फिदिम टुडे दैनिक	दैनिक	फिदिम	सरोज शर्मा	९८५२६८४०१५
५	प्याक्क खबर पत्रिका		फिदिम	जंग तामाङ्ग	९८४४६२१२२६
६	पत्रकार महासंघ		फिदिम	लवदेव ढुंगाना	९७५२६०७२११
३	मिकलाजुड आवाज	साप्ताहिक	फिदिम	दिपेन्द्र गौतम	९७४२६०१७२३

एफ एम रेडियो स्टेसन

क्र.	नाम	मेघाहर्ज	ठेगाना	फोन नं.	सञ्चालक
१	सुम्हात्लुड सामुदायिक एफ एम	१०४.२ मेघाहर्ज	फिदिम ४ गडी	०२४-५२०२६२/६३	दिलेन्द्र कुरुम्बाड
२	इगल एफ एम	९९.४	फिदिम १ लखनमार्ग	०२४-५२०५५७	
३	सिंहलिला मिडिया एफ एम	९७.३ मेघाहर्ज	फिदिम १ ठाडो लाइन	०२४-५२०५७७	किरण श्रेष्ठ
४	मितेरी एफ. एम	९८.२	फिदिम ४ गडी		लक्ष्मी गौतम
५	बीएससी एफ एम	९१.८	फिदिम १ मेनरोड	९८५२६८४०१५	सरोज खतिवडा
६	दिव्यबाणी एफ.एम		पल्लोटार	९८१६०३०३८६	जितेन्द्र भण्डारी

१.१२ विद्युत विस्तार

पाँचथर जिल्लामा विद्युत विस्तारको काम तिब्र गतिमा भइरहेको अवस्था छ । फिदिम नगरपालिकाको १४ वटै वडामा विद्युत विस्तार भएको छ । केहि क्षेत्रमा बाहेक ७४.८५ प्रतिशत घरधुरी विद्युत विस्तार भएको छ । हिलिहाड गाउँपालिकाको ७८.५७ प्रतिशत घरधुरीमा विद्युत विस्तार भएको छ । त्यस्तै कुम्मायक गाउँपालिकाको सबै वडाहरूमा विद्युत विस्तार भएको छ । मिकलजुड गाउँपालिकाको केही क्षेत्रमा बाहेक ७९.३७ प्रतिशत, फाल्गुनन्द गाउँपालिकाको ७८.५७ प्रतिशत र याङवरक गाउँपालिकाको ५० प्रतिशत क्षेत्र / घरधुरीमा विद्युत विस्तार भइसकेको

अवस्था छ । त्यस्तै तुलनात्मक रूपमा फालेलुङ गाउँपालिकामा सबै भन्दा कम १३.७५ प्रतिशत र त्यस पछि तुम्वेवा गाउँपालिकामा १८ प्रतिशत क्षेत्र / घरधुरीमा मात्र विद्युत विस्तार हुन सकेको अवस्था छ । त्यसका अलावा सोलारको जडान, पेल्ट्री सेट र साना जलविद्युत उत्पादनको हिसाव समावेश गरिएको छैन । तुलनात्मक रूपमा छिमेकी जिल्लाहरूको तुलनामा विद्युत उत्पादन पाँचथर जिल्लामा बढी छ ।

१.१३ खानेपानी तथा सरसफाई

पाँचथर जिल्लाको दक्षिणी क्षेत्र तुम्वेवा र कुम्मायक गाउँपालिका पुरै तथा मिक्लाजुङ गाउँपालिकाको केही क्षेत्र सुखखाग्रस्त क्षेत्रका रूपमा नेपाल सरकारबाट समेत सूचिकृत भइसकेको अवस्था छ । सुखखाग्रस्त क्षेत्रहरूमा पिउने पानीको समेत चरम अभाव हुँदै आइरहेको छ । पानीका स्रोतहरू नहुनु र भएका स्रोतहरू पनि विस्तै सुक्दै जाने समस्याले गर्दा त्यस क्षेत्रका बासिन्दाहरू बसाइसराई गरेर जाने संख्या बढ्दै गइरहेको छ । तथापी स्थानिय सरकार, प्रदेश सरकार तथा संघीय सरकारको योजनामा डिप बोर्डिङ प्रविधि तथा तमोर लिफ्टिङ जस्ता ठुला परियोजनाबाट पानी तान्ने काम अगाडी बढिसकेको छ । अन्य क्षेत्रमा खानेपानी तथा सरसफाईको लागि पर्याप्त पानीका स्रोतहरू रहेका छन् । ग्रामीण सरसफाईको सन्दर्भमा पाँचथर जिल्लालाई खुला दिशामुक्त क्षेत्रका रूपमा घोषणा समेत गरि सकेको अवस्था छ । ठुलाठूला आयोजनाहरू सचालन गरी खानेपानीको आपूर्ति भइरहेको अवस्था छ फिदिम शहरी विकास आयोजना यासोक लिफ्ट आयोजना मौवा वृहत खानेपानी आयोजना केहि सचालनमा छन भने केहि सचालन पछि खानेपानीको सहज आपूर्ति हुने निश्चय प्राय देखिन्छ ।

खण्ड २

विपद् सम्बन्धी जानकारी, नीतिगत व्यवस्था तथा विपद्को अवस्था

२.१. विपद् के हो ?

प्रकोप भनेको त्यस्तो विपत्तिपूर्ण परिस्थिति हो, जुन परिस्थितिमा धेरैजसो जनजीवन अकस्मात अस्त-ब्यस्त हुन पुग्दछ । यस्तो परिस्थितिमा मानिसहरूले धेरै दुःख पाउछन् र यसको परिणामस्वरूप सुरक्षा, खाना आवास, लुगाफाटो, औषधी उपचार तथा सामाजिक सेवा जस्ता मान्छेलाई जीवनमा नभई नहुने अन्य आवश्यकताहरूको पूर्ति गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

"A Disaster is a catastrophic situation in the day to day patterns of life are in many instances suddenly disrupted and as a result people need protection food, clothing shelter, medical and social care and other necessities of life "

कुनै स्थानमा आपतकालीन अवस्था सृजना भइ जन वा धनको क्षतीका साथै जीवनयापन र वातावरणमा प्रतिकूल असर पर्ने प्राकृतिक वा गैर प्राकृतिक अवस्थाको सृजना हुनुनै विपद् हो । अर्थात विपद् भनेको जीवनको सामान्य तौरतरिकालाई असामान्य रूपमा अवरुद्ध पार्ने गरी अचानक आई पर्ने घटना हो । यो प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित समस्याबाट आई लाग्न सक्छ । विपद्को समयमा मानिसहरूले धेरै कठिनाइहरूको सामना गर्नुपर्दछ तसर्थ, यस्तो समयमा मानिसहरूलाई सुरक्षा, खाना, लत्ताकपडा, बास, औषधि जस्ता आधारभूत आवश्यकताहरू उपलब्ध गराउनु पर्नेहुन्छ । यसले समुदायको व्यावहारिक जीवन

सञ्चालनमा अवरोध पुन्याउँदै ठूलो मात्रामा जनधन र वातावणको क्षति गर्दछ र समुदायको सामना गर्ने शक्तिलाई पनि कमजोर पार्दछ । यस अवस्थामा जनजीवनलाई सामान्य पार्न सबैको जिम्मेवारी रहन्छ ।

२.२. विपद्को प्रकार

क. प्राकृतिक,

हिमपात, असिना, हिमपहिरो, हिमताल विस्फोटन, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, बाढी, पहिरो, भूस्खलन, डुवान, खडेरी, आँधी, हुरीबतास, शीतलहर, तातो हावाको लहर, चट्याङ्ग, भूकम्प, ज्वालामुखी बिस्फोट, डढेलो वा यस्तै अन्य प्राकृतिक विपद्बाट उत्पन्न जुनसुकै विपद् सम्झनुपर्छ (विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४; पृ. २)

ख) गैरप्राकृतिक विपद्

महामारी, अनिकाल, डढेलो, कीट वा सूक्ष्म जीवाणु आतंक, पशुतथा चराचुरुङ्गीमा हुने फलु, प्यान्डामिक फलु, सर्पदंश, जनावर आतंक, खानी, हवाई, सडक, जल वा औद्योगिक दुर्घटना, आगलागी विषाक्त ग्याँस, रसायन वा विकिरण चुहावट, ग्याँस विस्फोट, विषाक्त खाद्य सेवन, वातावरणीय प्रदुषण, वन विनाश वा भौतिक संरचनाको क्षति तथा प्रकोप उद्धार कार्यमा हुने दुर्घटना वा यस्तै अन्य गैरप्राकृतिक विपद्बाट उत्पन्न विपद् सम्झनुपर्छ । (विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४; पृ. १)

२.३ नेपालमा विपद् जोखिमको अवस्था

नेपाल बाढी, पहिरो, भूकम्प, आगलागी, महामारी एवं जलवायु परिवर्तनजस्ता विविध प्रकृतिका प्रकोपका घटनाहरूबाट संकटासन्न अवस्थामा रहेको छ । यसका अतिरिक्त नेपालमा “बर्ड फलु” जस्ता नयाँ प्रकृतिका महामारी, औद्योगिक दुर्घटना, विस्फोटन, सडक दुर्घटना तथा विषालु पदार्थसँग सम्बन्धित विपद्का घटनाहरू पनि हुने गरेका छन् । यसरी नेपालले वर्षेनी प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्का घटनाहरूको सामना गरिरहनु परेको छ ।

केही तथ्य र तथ्यांकहरूका आधारमा नेपाल विश्वमा विपद् जोखिमको नक्शांकनमा बीसौं स्थानमा रहेको छ भने नेपाललाई पहिरो र बाढीजस्ता जलजन्य प्रकोपको जोखिमको दृष्टिकोणबाट तीसौं स्थानमा राखिएको छ । काठमाण्डौ उपत्यका भूकम्पीय प्रभावका दृष्टिबाट प्रथम जोखिमपूर्ण स्थानमा रहेको छ । भूकम्पको उच्च जोखिमको स्केल MMI IX / XI मा परेबाट नेपालको सम्पूर्ण भूभाग भूकम्प जाने संभावित क्षेत्रभित्र पर्दछ भने मध्य भूभाग अति जोखिम क्षेत्रभित्र पर्दछ । संकटासन्नता र जोखिमका सम्बन्धमा गरिएको अध्ययन(UNDP/BCPR, 2004)अनुसार भूकम्पको सापेक्षिक संकटासन्नता (Vulnerability)का दृष्टिबाट नेपाल संसारका सबै भन्दा बढी जोखिममा रहेका देशहरूमध्ये एघारौं स्थानमा रहेको छ । त्यसै गरी इसिमोड (ICIMOD) / यूएनईपी (UNEP)ले संयुक्त रूपमा तयार पारेको विवरण अनुसार नेपालमा रहेका २,३१५ हिमतालमध्ये २२ वटा विष्फोट हुने खतरामा छन् (ICIMOD/UNEP) । आगजनी तर्फ विशेष गरी तराईमा गर्मीको मौसममा तापक्रम ४५ डिग्री सेल्सियससम्म पुग्ने भएकाले ग्रामीण बस्तीहरूमा आगलागी ठूलो समस्याको रूपमा रहेको छ । साथै हालका दिनहरूमा पहाडी भागमा सुख्खा बढ्दै गएको कारणले वन

डहँलो विपद्कोरूपमा ब्यापकरूपमा बढ्दै आएको छ । यस्ता ज्यादै उच्च दरको प्रकोप उन्मुख क्षेत्र रहे पनि सो सँग जुध्न सक्ने क्षमताको विकास र पूर्वतयारीजस्ता कार्यमा सारभूत रूपमा ठोस कार्य अझै हुन नसकेको अवस्थामा नीतिगत तथा संस्थागत सुधारको अपरीहार्यता महसुस गरिएको छ । नेपालमा भएका विपदका पछिल्लो १० वर्षको तथ्यांक हेर्ने हो भने आगलागीको घटना प्रमुखरूपमा रहेको पाइन्छ भने पहिरो, आंधीहुरी, भारीबर्षा, चट्यांग, असिना मुख्यरूपमा रहेका छन् । जुन तल दिएको तालिका बाट प्रष्ट हुन्छ । यस्तै मृत्यु भएको संख्याको आधारमा हेर्नेहो भने सबैभन्दा बढी सडक दुर्घटना देखिन्छ । गत वर्षमा सो कारणबाट २१६६ जनाले ज्यान गुमाएको देखिन्छ । यस्तै आगलागी बाट ८९ जना, पहिरो ८८ जना तथा चट्यांगबाट ८८ जना रहेका छन् ।

२.४ विद्यमान कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था

- क) विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ :** विपद् व्यवस्थापनका सबै क्रियाकलापको समन्वयात्मक र प्रभावकारी रूपमा व्यवस्थापन गरी प्राकृतिक तथा गैह्र प्राकृतिक विपद्बाट आम नागरिकको जीउज्यान र सम्पत्ति, भौतिक, प्राकृतिक तथा सांस्कृतिकसंरचनाको संरक्षण गर्न र दैवी (प्रकोप) व्यवस्थापन ऐन, २०३९ ले समेट्न नसकेको विषयमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनसँग र उद्धार कार्यलाई सहज बनाउन यस ऐनको तर्जुमा गरिएको देखिन्छ ।
- ख) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ :** नेपालको संविधान बमोजिम स्थानीय तहको अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न तथा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बीचको सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयलाई प्रवर्द्धन गरी गुणस्तरीय र न्यायोचित सेवा वितरण गर्न यो ऐन तर्जुमा गरिएको छ । स्थानीयस्तरमा हुने विपद्का घटनाहरूलाई सहज रूपमा व्यवस्थापन गर्न स्थानीय तहहरूले विपद् सम्बन्धी सम्पूर्ण व्यवस्था मिलाउन सक्ने छन् ।
- ग) नेपाल रेडक्रस सोसाइटीको विपद् पूर्वतयारी नियमावली, २०५४ :** नेपाल रेडक्रस सोसाइटीको विपद् पूर्वतयारी नियमावली, २०५४ ले नेपाल रेडक्रस सोसाइटीका सबै निकायहरूमा विपद् सम्बन्धी कार्यहरूलाई एकरूपता ल्याउन कोसिस गरेको छ । यस नियमावलीमा विपद् व्यवस्थापनका लागि संरचना स्थापना गरी सोही अनुसार कार्य गर्ने र विपद् न्यूनीकरण, राहत तथा उद्धारलाई छिटो छरितो ढंगबाट सञ्चालन गर्नका लागि जिल्ला शाखा, उपशाखा, जुनियर-यूवा रेडक्रस सर्कल, समुदायहरूमा विपद् व्यवस्थापनको पूर्वतयारी गर्ने कार्य गर्दछ ।
- घ) विपद् जोखिम न्युनिकरण राष्ट्रिय नीति, २०७५ :** विपद् व्यवस्थापनका समग्र चक्रहरू विपद् पूर्व गरिने जोखिम न्युनिकरण विपद् पश्चानको उद्धार राहत सहितको प्रभावकारी प्रतिकार्य दिगो विकास मुलक पुनर्स्थापना र पुनःनिर्माणका साथै चेतनामुलक काम कारवाहीलाई व्यवस्थित र निर्देशित गर्दछ ।
- ङ) विपद् जोखिम न्युनिकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना, (२०१८-२०३०):** प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद्बाट जीवन तथा सम्पत्ति, स्वास्थ्य, जीविकोपार्जन तथा उत्पादनका साधनहरू, सामाजिक पूर्वाधार, सांस्कृतिक एवं वातावरणीय सम्पदामा हुने क्षतिको उल्लेख्य रूपमा न्युनिकरण गर्न विभिन्न रणनीतिक क्रियाकलापहरूको पहिचान गरी आवधिक तथा वार्षिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दै विपद् जोखिम रोकथाम, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य एवं पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणको सुदृढीकरण र उत्थानशीलता अभिवृद्धि गरी विद्यमान विपद् जोखिम तथा क्षतिको न्यूनीकरण र नयाँ जोखिमको रोकथाम गर्ने ।

२.५. विपद् पूर्वतयारीप्रती कार्य योजना निर्माण गर्नुको उद्देश्य

- विपद् पूर्व, विपद् परिरहेको समयमा र विपद् पछि गर्नु पर्ने कार्यहरूको पूर्वतयारी गर्न ।
- विपद् ब्यवस्थापनको लागि आवश्यक पर्ने स्रोत साधनको अभिलेख तथा ब्यवस्थापन गर्न ।
- जिल्लाका क्षमता तथा दक्ष जनशक्ति स्वयंसवकहरूको संख्या पत्ता लगाउन ।

- विपद् पीडितहरूलाई तत्काल उद्धार तथा राहत सेवा पुर्याउन सरल पार्नु ।
- विभिन्न संघसंस्थाहरूको जिम्मेवारी तथा दायित्व बाँडफाँड गरी कार्ययोजना तयार गर्ने ।
- विपद्को समयमा राहत वितरणको लागि एकद्वार पद्धति अबलम्बन गर्न आवश्यक मापदण्ड तयार गर्ने ।
- विभिन्न निकाय तथा संघसंस्थाहरू बीच समन्वय गरी कार्यक्रमलाई एकीकृत रूपमा अगाडि लैजानु
- कार्ययोजना प्रकाशन गरी सम्बन्धित निकायहरूलाई वितरण गर्नु ।

२.६. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना अद्यावधिक प्रकृत्या

विपद्को क्षेत्रमा काम गर्ने संस्था हरूसँग छलफल तथा अन्तरकृत्या गरीयोजना तयार गर्न जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति कोबैठकले अवलम्बन गरिएका विषयवस्तुहरूमा आधारित रही देहायको प्रक्रिया अपनाइएको छ ।

- गत वर्षको पूर्व तयारी योजना र जिल्लाको प्रोफायलको आधार मानी अद्यावधिक गरिएको ।
- विगत वर्ष गरिएका सफल अनुभवहरूको पुनरावलोकनका आधारमा अद्यावधिक गरीएको ।
- जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा विषयगत विज्ञहरूसँगको छलफल र प्राप्त सुझावलाई समावेश गरिएको ।
- विपद्को क्षेत्रमा काम गर्ने विभिन्न संघसंस्थाहरूबाट प्राप्त आवश्यक सूचना संकलन र समावेश गरिएको
- विपद् पूर्व तयारी तथा सहयोगको क्षेत्रलाई प्रभावकारी बनाउन ९ वटा कार्यदल समुह (Clusters) बनाई सबै कार्य दलहरूको सुझाव र सल्लाह अनुसार जिम्वारी र कार्यक्रम बनाइएको ।

२.७ विपद् पूर्वतयारी योजनाको महत्व

विपद् व्यवस्थापनको चक्रीय प्रकृत्याभिन्न गरिने विभिन्न चरणका कार्यमध्ये विपद् प्रतिकार्य योजना विपद् परेलगतै स्थिति सामान्य नभएसम्म कार्यान्वयन हुन्छ । विपद्को यो समय ज्यादै संवेदनशील भएकोले यस समयमा गर्ने मानवीय सहयोगका कार्यले पनि महत्वपूर्ण स्थान ओगटेको हुन्छ भने पूर्वतयारी योजना विपद्को जोखिमलमई कम गर्दै आपत्कालीन अवस्थामा सिमित स्रोत साधनको अधिकतम् प्रयोग गरी प्रतिकार्यलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउनको लागि तयार गरिन्छ । विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाका निम्न बुँदाहरूले यसको महत्व र आवश्यकता पुष्टी गर्दछः

- यो योजनाले जिल्लामा उपलब्ध स्रोत साधनको आँकलन गरी विपद्को पूर्वतयारी गर्न सहयोग गर्छ ।
- आपत्कालीन मानवीय सहयोगका क्षेत्रहरू निर्धारण गरी विपद्को समयमा गरिने सबै प्रकारका सहयोगलाई व्यवस्थित गर्न सहयोग गर्छ ।
- विपद्को समयमा मानवीय सहयोगलाई व्यवस्थित गर्ने सुनिश्चितता दिन्छ ।
- विपद्को जोखिम कम गर्न सरोकारवाला र समुदायलाई सामुहिक रूपमा कार्य गर्ने प्रेरणा दिन्छ ।
- पीडितलाई आफ्नो अधिकार र दायित्वको बारेमा सचेत गराउँछ ।
- उद्धार र राहतजस्ता कार्यमा पीडित समुदायको समान पहुँचको प्रत्याभूति गर्छ ।
- आपत्कालीन समयमा सूचना र जानकारी प्रक्षेपणलाई व्यवस्थित र विस्वसनीय बनाउन सहयोग गर्छ ।
- सामाजिक, सांस्कृतिक मर्यादा तथा सद्भाव अभिवृद्धिको लागि मार्ग प्रशस्त गर्छ ।
- खानेपानी, सरसफाइ र स्वास्थ्य प्रबद्धनका विषयलाई व्यवस्थित गर्न सहयोग गर्छ ।
- स्रोतको सही सदुपयोग गरी पीडित समुदायलाई प्रकोपको पीडाबाट मुक्ति दिने बाटो तयार गर्छ ।

२.८ अपेक्षित उपलब्धिहरूः

यस विपद् जोखिम न्यूनिकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाबाट विपद् प्रतिकार्यलाई ब्यवस्थित गर्नुका साथै यो योजनाबाट निम्न वमोजिमको उपलब्धिहरु प्राप्त हुनेछन ।

१. विपद्बाट संकटासन्न अवस्थामा रहेका समुदायको पहिचान तथा उनीहरुको स्थितिको आंकलन तथा विपद्सँग जुध्ने र प्रतिकार्यमा उपलब्ध हुने सक्ने क्षमताको नक्शांकन ।
२. विपद् व्यवस्थापनमा संलग्न निकायहरु विच समन्वय पद्धति स्थापना
३. व्यक्तिगत तथा समुदायस्तरमा विपद्का लागि पूर्वतयारी सम्बन्धी ज्ञान तथा सीपको विकास ।
४. जिल्ला स्थित सम्पूर्ण कार्यालयहरु व्यवस्थापनमा भूमिकाको स्पष्टता । विपद् संस्थाहरुको-साझेदारी संघ /
५. विपद् प्रतिकार्यको चरणमा मानवीय सहायतालाई प्रभावकारी बनाउँन साझा संयन्त्रको विकास ।
६. पूर्व चेतानी प्रणाली (Early Warning System)को विकास ।
७. खाद्य सामग्री र गैरखाद्य सामग्री तयारी र सुरक्षित भण्डारण ।-
८. जिल्लाका सबै स्थानीय तहहरुमा विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भई विपद् व्यवस्थापनमा क्रियाशिल । जिल्लाका सबै स्थानीय तहमा विपद् सम्पर्क व्यक्तिको चयन, क्षमता अभिवृद्धि र सञ्चार सम्पर्कको व्यवस्था ।
९. विपद्को वेला मानवीय सहायता कार्यकर्ताहरुले अपनाउनु पर्ने आचार संहिता तयार ।
१०. स्थानीय तह अनुसार जोखिम क्षेत्र पहिचान, नक्सांकन, तथा विश्लेषण गरि स्थानीय तहको विपद् जोखिम न्यूनिकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने ।

१. बिगतमा भएका प्रयासहरु:-

- क. विपद्सँग सम्बन्धित निकायहरुसँग समन्वय गरी परेका बखत एकैपटक परिचालन हुन सक्ने गरी स्थानीय स्तरमा एउटा Co-ordinating कमिटी गठन गरी कार्य गरिएको ।
- ख. संभावित मनसुन सम्बन्धी ज्ञान दिलाई सही तरीकाले परिचालन गर्नको लागि Unit मा Response Simulation Exercise गराई परिचालन गरिएको ।
- ग. स्थानीय बिद्यालयहरुमा मनसुन सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम संचालन गरिएको ।
- घ. बाढी तथा पहिरो न्यूनिकरण गर्न बनजंगलको संरक्षण गर्ने तथा उपयुक्त समयमा बृक्षारोपण कार्यहरु संचालन गर्न बन कार्यालयलाई अनुरोध गरी बृक्षारोपण गरिएको ।
- ङ. मनसुनमा परिचालित हुँदा आफ्नो सुरक्षा तथा आवश्यक उद्धार सामाग्रीहरु सहित परिचालन भई उद्धार गरिएको ।
- च. डिपीआरपी तयार गरी लागु गरिएको ।
- छ. नगरपालिकाको LDCRP तयार भएको ।
- ज. विपद् प्रतिकार्यका लागि गैर खाद्य सामाग्री तयारी अवस्थामा रहेको
- झ. खाद्य सामाग्री स्थानिय बजारमा मौजाद रहेको ।

२. विद्यमान समस्या तथा चुनौतीहरु:-

- क. भौगोलिक बिकटताको कारण घटना घटेको स्थानमा तत्काल समयमा परिचालन हुन समस्या ।

- ख. उद्धारका सामाग्री तथा उपकरणको कमी ।
- ग. न्यून तालिम प्राप्त जनशक्ति खोज उद्धार तथा प्राथमिक उपचारको लागि ।
- घ. मनसुनको समयमा सबै स्थानहरूमा मोटरबाटो सञ्चालन नभएकोले पैदल यात्रा गरी जानुपर्ने हुँदा उद्धार कार्यमा ढिला हुने ।
- ङ. Rehabilitation गराउदा बितरण गर्ने राहत सामाग्रीको अभाव हुने ।

३. रणनीति:-

मनसुन हुनु पूर्व, मनसुनको समयमा र बिपद् पश्चात गर्नुपर्ने सम्पूर्ण क्रियाकलापको योजना तयार गरी सोही मुताबिक परिचालनको ब्यवस्था मिलाउने ।

४. कार्यनीति:-

मनसुनबाट उत्पन्न विपद्मा परेका व्यक्ति तथा समुदायको आवश्यक पूर्वतयारी सहितको तत्काल उद्धार गरी मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउन जिम्मेवारी बाँडफाँड गरिएको योजनाबद्ध खाका नै मनसुन पूर्वतयारी कार्य योजना हो । यस कार्ययोजनामा नेपाल सरकारद्वारा निर्देश गरिएअनुसार मनसुन पूर्वतयारी कार्य र आपत्कालीन कार्ययोजना समावेश गरिएको छ । जिल्ला स्तरमा मनसुन सामना गर्न सक्ने क्षमताको विकास गरी मनसुनबाट हुनसक्ने क्षतिलाई न्यूनीकरण गर्नु यस कार्य योजनाको लक्ष्य हो ।

मनसुनको समयमा पीडितको खोज तथा उद्धार गरी स्थानीय स्रोतको अधिकतम उपयोगद्वारा प्रभावित समुदायलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी र जवाफदेहीयुक्त मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउनु र आउन सक्ने मनसुनको सामना गर्न मनसुन पूर्व आवश्यक पूर्वतयारी गर्नु यस योजनाको मूल उद्देश्य हो । यस योजनाका पूरक उद्देश्य निम्नअनुसार छन् ।

- क. जिल्लामा मनसुनबाट हुनसक्ने विपद्को सामना गर्न आवश्यक स्रोत साधनको ब्यवस्था सहित क्षेत्रगत रूपमा पूर्वतयारी गर्नु, ।
- ख. प्रकोपमा परेका व्यक्ति, परिवार र समुदायलाई तत्काल उद्धार गरी मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउने सुनिश्चितता गर्नु ।
- ग. प्रकोपबाट प्रभावित समुदायलाई सुरक्षित र सम्मानजनक जीवनयापनका लागि आधारभूत सहयोग उपलब्ध गराउने प्रत्याभूति गर्नु,
- घ. चेतनामूलक तथा न्यूनीकरणका कार्यक्रम मार्फत दीर्घकालीन रूपमा हुने क्षतिलाई कम गर्ने लैजान सहयोग पुऱ्याउनु ।

५. कार्यान्वयन संयन्त्र एवं जिम्मेवार निकायहरू:-

मनसुनको समयमा प्रभावित मानिसहरूमा छिटो छरितो उद्धार तथा राहत एवं सहयोग आदान प्रदान गर्नका लागि सरोकार संघसंस्थाहरू एक आपसमा विषयगत रूपले समन्वय गर्नु पर्ने खांचो टट्कारो रहन्छ । प्रभावकारी संचार समन्वयबाट मनसुनको समयमा प्रभावित व्यक्ति समक्ष प्रभावकारी उद्धार तथा राहत सहयोग पुराउन सकिन्छ । जसका लागि जिल्ला समन्वय समिति, न.पा./गा.पा.हरूले आ-आफ्नो स्तरबाट सूचना व्यवस्थापनको नेतृत्व लिई अन्य निम्न सरोकारवाला निकायबाट सहयोग पुऱ्याइने छ भने प्राप्त सूचनाका आधार मा समन्वय गर्ने, नेतृत्व लिने जिल्ला प्रशासन कार्यालय मार्फत गरिने छ ।

क्र.सं.	जिम्मेवारी निकायको नाम	कार्यालय सम्पर्क नम्बर	सम्पर्क ब्याक्ति	कैफियत
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	०२४-५२२२५०, ५२२१३३	प्र.अ.जि.	समन्वय समुह
२	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	०२४-५२०१४४	स्थानिय समन्वय अधिकारी	सुचना व्यवस्थापन
३	नेपाली सेना	०२४-५२०२००	युद्ध कार्याधिकृत	सहयोग
४	सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल	०२५२०५३६-	गुल्मपति	सहयोग
५	नेपाल प्रहरी	०२४-५२०२४९	प्रहरी नायब उपरिक्षक	सहयोग
६	नेपाल टेलिकम	०२४-५२०१२२	कार्यालय प्रमुख	सहयोग
७	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	०२४-५२०२७३	सभापति	सहयोग
८	पत्रकार महासंघ	०२४-५२०४८८	सभापति	सहयोग
९	एफ.एम., अन्य मिडियाहरु	०२४-५२०२६२, ०२४-५२०५५७, ०२४-५२०५१७	स्टेसन मेनेजर	सहयोग
१०	सवै राजनीतिक दलका		प्रमुखहरु	सहयोग

६. जोखीमयुक्त स्थानहरु:-

क. उच्च जोखिमयुक्त स्थानहरु:-

फिदीम नगरपालिकाको वडागत सडकटासन्नता स्तरीकरण:

j8f g+	ufFp tyf 6f]n	klx/f]sf] k sf/	pRr ; ^a s6f;Ggtf	dWod ; ^a s6f;Ggtf	Go"g ; ^a s6f;Ggt
@	Eo"6fj/	klx/f]	√		
	bunufFp	klx/f]		√	
	nf6Ld/]	klx/f]	√		
	afF;af]6]	klx/f]	√		
	;fDbLg ufFp	klx/f]			√
	7f8]	klx/f]			√
	tfnvs{	klx/f]			√
	dlh6] b]vL yf ^a ;f ^a bf]efg	af9L	√		

#	:s'n8f8f	cfunfuL		√	
	l;Dn]	cfunfuL	√		
	dh'jf	cfunfuL	√		
	kfvf]nf	cfunfuL		√	
	u}/Ll;d	klx/f]	√		
	b]p/fnL	klx/f]		√	
	:s'n8f8f	klx/f]	√		
\$	;/v08]	cfunfuL		√	
	yfSn]	cfunfuL		√	
	zflGtk' /	cfunfuL	√		
	;f/Gtf	cfunfuL	√		
	;fn3f/L	cfunfuL	√		
	dflem6f/	cfunfuL	√		
	zflGtk' /	klx/f]			√
;f/Gtf	klx/f]			√	
;fn3f/L	klx/f]	√			
%	;/l;pnf	cfunfuL	√		
	h ^a un]	klx/f]	√		
	cuf1b	klx/f]		√	
	ltnaf/L	klx/f]	√		
	ltg3/]	klx/f]		√	
	bf/]uf}8f	enaf9L		√	
^	/fds0f]{	cfunfuL	√		
	s[i0f le/	klx/f]	√		
&	/ftf]kfgL	cfunfuL	√		
	sfnLv f]nf	cfunfuL	√		
	lqj]0fL	cfunfuL	√		
	v]t3f/L	klx/f]	√		
	eqmDaf	klx/f]	√		
	lkKn]jg	klx/f]	√		
	lb ^a bjf	klx/f]	√		
	/fgL6f/	klx/f]	√		
	dfg]8f8f	x'/L	√		
	/fgL6f/	cl;gf	√		

	dfg]8f8f	cl;gf	√		
*	;''s]6f/	cfunfuL	√		
	sfut]le/	cfunfuL	√		
	z]kf{ufFp	cfunfuL	√		
	le/ufFp	cfunfuL	√		
	av]{ h+un	cfunfuL	√		
	nfdL5fg]	cfunfuL	√		
	kfvf				
	dxle/	cfunfuL	√		
	sld/]	cfunfuL	√		
	/fuf]yfg	klx/f]	√		
	afF;jf]6]	klx/f]	√		
	df6f]le/	klx/f]	√		
	sfut]kfvf	klx/f]	√		
	sd]/] 5fuf	klx/f]	√		
	vfGb' ^a	klx/f]	√		
nfdfvf]nf	klx/f]	√			
९	xflQ9' ^a uf	cfunfuL	√		
	km]d]:jf	cfunfuL	√		
	vfdrLgf	cfunfuL	√		
	t'd f]s	cfunfuL	√		
	xf ^a n]	cfunfuL	√		
	dR5]a' ^a	cfunfuL	√		
	bzuh]	cfunfuL	√		
	cK7\of/]	cfunfuL	√		
	ebf}/]	cfunfuL	√		
	vf]k	cfunfuL	√		
	vf1Dhgf	klx/f]		√	
	dR5]a' ^a	klx/f]		√	
	cK7\of/]	klx/f]		√	
	nfvdg]	klx/f]		√	

!)	kbd9f]sf	cfunfuL	√		
	kRrL;]	cfunfuL	√		
	yf ^a gkf	cfunfuL		√	
	kfyLe/f	cfunfuL	√		
	ynfrf]s	cfunfuL	√		
	;]k]gL	cfunfuL		√	
	kfgL3f6	klx/f]	√		
	du/r]kf	klx/f]		√	
	cf;dfg]	klx/f]		√	
	kRrL;]	x'/L	√		
	du/r]kf	x'/L	√		
	vn ^a uf	x'/L	√		
!!	;Nn]/L	cfunfuL	√		
	;f7Lr'N7]	cfunfuL		√	
	s]jf ^a lbg	cfunfuL		√	
	s]jf ^a lbg	klx/f]		√	
	rDk]6f/	klx/f]		√	
	v ^a vf]nf If]q	klx/f]	√		
!@	k'ne~of ^a	cfunfuL, x'/L	√		
	lkknaf]6]	cfunfuL, x'/L		√	
	kf}jfu}/L	cfunfuL, x'/L	√		
	dfnjf;]	cfunfuL, x'/L		√	
	a'w's	cfunfuL, x'/L	√		
	l;j'jf	klx/f]	√		
	cWoogs]Gb	klx/f]		√	
	u'Daf8f8f	klx/f]	√		
	ef]6]ufFp	klx/f]	√		

!#	ds}af/L	cfufnfuL		√	
	7"nf] 9'8, cw]/L	cfunfuL		√	
	u'lKt	klx/f]	√		
	5]p6f/	klx/f]	√		
	h/a'6]	klx/f]	√		
	nDa'6f/	klx/f]	√		
	nfdf n'kkf	klx/f]	√		
	l;dv]t	klx/f]	√		
!\$	cgf}7]	cfunfuL	√		
	cuf}6]	cfunfuL	√		
	cf0taf/]	cfunfuL		√	
	nfKr]6f/	cfunfuL		√	
	e~of ^a	cfunfuL		√	
	ltgr'n]	cfunfuL		√	
	sfnaf/L n;'g]	cfunfuL		√	
	dflynnf] ufFp	cfunfuL	√		
	8f8fufFp	cfunfuL		√	

अन्य स्थानिय तहरु

ख. संभावित जोखिम युक्त क्षेत्रहरु:-

सि.नं.	संभावित विपद्को किसिम	प्रभावित हुन सक्ने स्थानहरु	कैफियत
१	पहिरो	वडा नं. १, वडा नं. २, वडा नं. ३ मेमेड, वडा नं. ७ वडा नं. ८	फालेलुड गा.पा.
		वडा नं. १, ४, ५ र ६	हिलिहाड गा.पा
		वडा नं. २, ३, ४, ५ र ७	फाल्गुनन्द गा.पा
२	आगलागी	मिक्लाजुड गा.पा. ४ रवि बजार	

		कुम्मायक गा.पा. १ यासोक बजार याडवरक गा.पा.४ मेन्दीबुड हिलिहाड गा.पा.२ भालुचोक र सिङगापुर हिलिहाड गा.पा.३ गोपेटार फाल्गुनन्द गा.पा. ३ राँकेबजार फाल्गुनन्द गा.पा. ५ फाक्तेप पंचमीबजार राँकेबजार फालेलुङ गा.पा. ६ सिदिन बजार	
--	--	--	--

३	आगलागी र पहिरो	मिक्लाजुङ गा.पा १ अठभैया, फेन्दोकमा	
		याडवरक गा.पा. १ समरजुङ मगरडाँडा पहिरो र बजार क्षेत्र आगलागी	
		मिक्लाजुङ गा.पा. ८ दुर्दिम्बा	

सि.नं.	संभावित विपद्को किसिम	प्रभावित हुन सक्ने स्थान	प्रभावित हुन सक्ने घरधुरी गा.पा.	प्रभावित हुन सक्ने स्थानको दुरी
१	आगलागी र पहिरो	फेन्दोकमा, अठभैया, चोक्ले र सराडडाडा	मिक्लाजुङ गा.पा. वडा नं. १ घरधुरी संख्या ३२	५० किमि
२	आगलागी	यासोक बजार क्षेत्र	कुम्मायक गा.पा. वडा नं. १ घरधुरी संख्या ९४	२५ किमि
३	आगलागी र पहिरो	समरजुङ र मगरडाँडा पहिरो र बजार क्षेत्र आगलागी (९५१३)	याडवरक गा.पा. वडा नं. १ घरधुरी संख्या ४२	४५ किमि
४	आगलागी	मेदिबुङ(८३१३)	याडवरक गा.पा. वडा नं. ४ घरधुरी संख्या ६२	४५ किमि
५	आगलागी	भालुचोक र सिङगापुर	अमरपुर घरधुरी संख्या ३५	४० किमि
६	आगलागी र पहिरो	मेमेड	मेमेड घरधुरी संख्या २६	५० किमि
७	आगलागी	बजार क्षेत्र	सिदिन घरधुरी संख्या २४	५५ किमि
८	आगलागी	गोपेटार	पंचमी घरधुरी संख्या ६३	४० किमि
९	पहिरो	बमाईटोल	ईम्बुङ घरधुरी संख्या २१	३० किमि
१०	आगलागी	बजार क्षेत्र	रवि घरधुरी संख्या ६७	३० किमि
११	आगलागी पहिरो	बुधवारे	दूर्दिम्बा घरधुरी संख्या ५८	६० किमि
१२	आगलागी	राँके बजार	पौवासारताप घरधुरी संख्या १५६	४५ किमि

सि.नं.	संभावित विपद्को किसिम	प्रभावित हुन सक्ने स्थान	प्रभावित हुन सक्ने घरधुरी गा.पा.	प्रभावित हुन सक्ने स्थानको दुरी
१३	आगलागी	पंचमी बजार	फाक्तेप घरधुरी संख्या ३७	३५ किमि

७. विद्यमान क्षमता एवं थप आवश्यकता:-

क्र.सं.	कार्यालय/संस्थाको नाम	क्षमता	विपद्को समयमा प्रयोग गर्न सकिने	थप आवश्यकता	सम्पर्क प्रमुख व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर
१.	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	आकस्मिक कोषको रु.५,००,०००। पाँच लाख, मो.सा. ३, गाडीथान १, ह.स.१, झम्पल १,वेल्चार, स्लिपिडब्याग ३,	आकस्मिक कोषकोरु. ५,००,०००।००, मो.सा-३, गाडी १,ह.स.१, झम्पल१,वेल्चार,स्लिपिडब्याग३, ४ जना दक्षजनशक्ति	आपत्कालिन उद्धार तथा राहतमा प्रयोग हुने मिनिट्रक१, आकस्मिककोष बृद्धि थप बजेटरु.५ लाख/क्षेत्रगत समन्वय,विपद्को प्रकृती अनुसार आकस्मिक गर्ने तालिम प्राप्त ५ जनशक्तिको समूह	प्र.जि.अ	०२४-५२०१३३/२५० ९८५२६२७७७७
२.	नेपाली सेना रण शेर गण	जम्मा जन शक्ति ७४५ खोज तथा उद्धार गर्ने तालिम प्राप्त जनशक्ति, सूरक्षाको प्रबन्ध परिचालित अवस्थामा नर्सिड अर्दली तथा गणमा भएका सामान्य उद्धारका सामाग्रीहरु	४०० जना उद्धारकर्ता, २.५ टन टाटा १, महिद्रा जीप १, वाटर प्रुफज्याकेट ४५, राइटकन्टोलसेट ५, प्लास्टिक हेलमेट ५३,		-	०२४-५२०१२३

क्र.सं.	कार्यालय/ संस्थाको नाम	क्षमता	विपदको समयमा प्रयोग गर्न सकिने	थप आवश्यक कक्षा	सम्पर्क प्रमुख व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर
		समेत परिचालन गर्न सकिने । २.५ टन टाटा २, महिद्रा जीप २, मारुति टप जिप्स १, बोलेरो पिक अपजिप १, वाटर प्रुफ ज्याकेट ४५, राइटकन्टोल सेट ५, प्लास्टिक हेलमेट ५३, र्याप्लिड पन्जा १०, क्याविन गोटा १८, जुम्बर गोटा २, फिगरएड गोटा ८, पर्शनल रोप गोटा ३७, प्लास्टिक डोरी गोटा ९०, ग्याप्लिड रोप गोटा १००, सिटहारनेस गोटा १४, पुल्ली गोटा ७, मेघा फोन गोटा १०, मेघा लाइट गोटा २, स्टिल बाल्टिन गोटा ३, साबेल गोटा २२, पिग गोटा १८, फरुवा गोटा ३, एयर पम्प गोटा १, फायर ब्लाडकेट गोटा १, स्टेचर गोटा ४, डेथ बढीब्याग गोटा १७, फष्टएड क्किट व्याग गोटा ६, फायरस्टड गुसर गोटा ७, स्टाटिक रोप मिटर ३५	र्याप्लिड पन्जा-१०, क्याविन गोटा-१८, जुम्बर गोटा २, फिगरएड गोटा ८, पर्शनलरोप गोटा ३७, प्लास्टिक डोरीगोटा ९०, ग्याप्लिड रोप गोटा १००, सिटहारनेस गोटा १४, पुल्लीगोटा-७, मेघा फोन गोटा १०, मेघा लाइट गोटा २, स्टिल बाल्टिन गोटा ३, साबेल गोटा २२, पिगगोटा १८, फरुवागोटा ३, एयर पम्प गोटा १, फायर ब्लाडकेट गोटा १, स्टेचर गोटा ४, डेथबढी ब्याग गोटा १७, फष्टएड क्किट व्याग गोटा ६, फायरस्ट डगुसर गोटा ७, स्टाटिकरोप मिटर ३५			
३.	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	विपदको समयमा खोज तथा उद्धार र सुरक्षा प्रबन्धका लागि एक पटकमा १५० जनशक्ति परिचालन गर्न सकिने/ स्थानीय प्रहरी इकाईबाट सुरक्षाको प्रबन्ध/ सवारी साधन २ उद्धारका लागि सामाग्रीहरु डोरी, बाल्टीगैती, कोदालो, संचार सेटहरु ट्यूब	(१) स्ट्रेचर थान - ५ (२) लाईफ ज्याकेट थान - ५ (३) कोदालोगोटा - ७ (४) नाईलन डोरी ६० मिटर (५) साबेल थान- ५ (६) झम्फल गोटा - २ (७) बन्चरो गोटा - २ (८) गैती गोटा-३ (९) हेलमेट गोटा - १२	बिषयगत २० जना प्रहरीलाइ तालिमको व्यवस्था । १/१ सेट Rescue ३० युनिटमा व्यवस्था	प्रहरी नायव उपरीक्षक	०२४-५२०२४९/ ९८५२६८११२२

क्र.सं.	कार्यालय/ संस्थाको नाम	क्षमता	विपदको समयमा प्रयोग गर्न सकिने	थप आवश्यक कक्षा	सम्पर्क प्रमुख व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर
		आदी प्रयोगमा आउने ।	(१०) हेण्डमार्क थान - (११) प्लास्टिक डोरी ३० मिटर (१२) डिपेन एवन टुल (आगो निभाउने साधन) - ४ (१३) आगोको कोईला सोहोर्ने टुल -४			
४.	शसस्त्र प्रहरी बल	तालिम प्राप्त कर्मचारीहरु ४६ जना, सुरक्षा बेश राँकेबाट १५ जना र सदरमुकामबाट स.प्र.क.हरु १२x१२ टाटाट्रक- १ गोटा । वान टनट्रक-१ गोटा पिग,सावेल,नाईलनडोरी,गल, स्टेचर, Frist aid Box, बञ्चरो, ट्युव । HQ संग समन्वय गर्न HF, VHF र खटिने स.प्र.क.हरुसंग मोवाईल सेट रहेको ।	तालिम प्राप्त कर्मचारीहरु ४६ जना, सुरक्षा बेश राँकेबाट १५ जना र । १२x१२ टाटा ट्रक-१ गोटा /वान टनट्रक-१ गोटा/ पिग,सावेल,नाईलनडोरी, गल,स्टेचर, Frist aid Box, बञ्चरो,ट्युव/ HQ संग समन्वय गर्न HF, VHF र खटिने स.प्र.क.हरुसंग मोवाईल सेट रहेको ।	बिपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी उन्नत२० जना लाइ तालिमको व्यवस्था/पहाडी ईलाकामा सजिलैसंग चल्ने डबल क्याप लाईट भेहिकल२वटा/ईन्धनको आवश्यकता personal protective भङ्गि भलतकको आवश्यकता/ भग्नावशेष संरचनाहरुको खोज उद्धार तथा उत्खनन् ।	स.प्र.ना.उ .	०२४५२०५३६/ ९८५१२७२२०२
५.	जिल्ला स्वास्थ्य	महामारी र प्रकोप नियन्त्रणका लागि आवश्यक ३० स्वास्थ्य केन्द्रबाट औषधीका साथ तत्काल जनशक्ति परिचालन गर्न सक्ने, साधारण चोटपटक र अन्य रोगहरुको परीक्षण उपचार	ह.स.१, मो.सा.७, एम्बुलेन्स ४ आर.आर. टीकिट बक्सर आवश्यक औषधी,२०६जना प्राविधिक कर्मचारी	आपत्कालिन समयमा प्रयोग गर्न सकिने औषधि स्टक र आपत्कालीन किटस ।	कार्यालय प्रमुख	०२४५२०१८९
६.	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	प्रकोप प्रभावीत ५०० परिवार सम्मको लागि गैरखाद्य सामाग्री व्यवस्थापन,७ जना प्राथमिक उपचार प्रशिक्षक, एनडिआरटी ५ जना, डिडि आरटी १७ जना	प्रकोप प्रभावीत ५०० परिवार सम्मको लागि गैर खाद्य सामाग्री व्यवस्थापन, ७ जना प्राथमिक उपचार	थप तालिम प्राप्त जनशक्ति २५ जना, राहात सामाग्री ५०० परिवार ।	सभापति	९८५२६८१५७८

क्र.सं.	कार्यालय/ संस्थाको नाम	क्षमता	विपदको समयमा प्रयोग गर्न सकिने	थप आवश्यकता	सम्पर्क प्रमुख व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर
		एम्बुलेन्स सेवा,सर्वेक्षण,राहत वितरण स्वयंम सेवक टोली परिचालन गर्न सकिने, रक्त संचार सेवा । खोज तथा उदार सामाग्री टेन्टथान ७, हेलमेट थान ५०, सोलार सेट सानो थान १, स्लिपड ब्याग थान ४, टिनको बाकस थान ४, हेण्ड माइक गोटा ४,मोटर साइकल थान २, एम्बुलेन्स १, वेल्चा १०, झम्पल ५,गैती थान ५,फरुवाथान ५,फायर स्टिडगुसर थान ३,जर्किन गोटा १५,लायफ ज्याकेट थान २०, पम्प थान २, बन्चरो थान २, डोरी१० मीटर, स्टेचर थान ५,	प्रशिक्षक, एनडि आरटी ५ जना, डिडि आरटी १७ जना एम्बुलेन्ससेवा,सर्वेक्षण, राहत वितरण स्वयंसेवक टोली परिचालन गर्न सकिने, रक्त संचार सेवा । खोज तथा उद्धार सामाग्री:- टेन्टथान ७, हेलमेट थान ५०, सोलार सेट सानो थान १, स्लिपड ब्याग थान ४, टिनको बाकस थान४, हेण्ड माइक गोटा ४, मोटर साइकल थान २, एम्बुलेन्स १, वेल्चा १०, झम्पल ५, गैती थान ५, फरुवा थान ५, फायर स्टिड गुसर थान ३, जर्किन गोटा १५, लायफ ज्याकेट थान २०, पम्प थान २, बन्चरो थान २, डोरी१०मीटर,स्टेचर थान ५,			
७.	नेपाल टेलीकम	विपदको समयमा हटलाइन सेवा उपलब्ध गराउन सकिने	विपदको समयमा हट लाइन सेवा उपलब्ध गराउन सकिने		कार्यालय प्रमुख	०२४५२०२२२
८.	पत्रकार महासंघ	पत्रकार क्रियाशिल सख्या ३०, एफएम.३, सबै राष्ट्रिय दैनिकको संवादाता रहेको , Movie Camara, Laptop,	घटना स्थलबाट राष्ट्रिय प्रसारणबाट समेत प्रत्यक्ष प्रशासन गर्न सक्ने क्षमता, पत्रकार		सभापति	९८६२६६३४८८

क्र.सं.	कार्यालय/ संस्थाको नाम	क्षमता	विपदको समयमा प्रयोग गर्न सकिने	थप आवश्यक कर्ता	सम्पर्क प्रमुख व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर
		Computer को व्यवस्था आपत्कालीन सूचना, संकलन, प्रशासनमा सहयोग, Email Internet को व्यवस्था भएको	क्रियाशिल सख्या ३०, एफएम.३,			
९.	उद्योग बाणिज्य संघ	खाद्य सामग्री संकलन तथा व्यवस्थापना सहयोग गर्न सकिने	१० हजारका दरले वाणिज्य संघका सदस्यहरुको लागि सहयोग रकम, ५ सय का दरले अन्यका लागि सहयोग रकम रहेको र आवश्यकता हेरी खाद्य सामग्रीको व्यवस्थापन गर्न सकिने/ गरिरहेको हाल भण्डारण भने नगरिएको तर प्रकोपको समयमा तत्काल उद्योगी व्यापारीहरूसंग सहकार्य गरी संकलन र वितरणको तयारी रहेको	तालिम प्राप्त जनशक्ति नरहेको आगामी दिनमा २५ जना व्यवसायीलाई खोज उद्धार सम्बन्धि तालिम दिने व्यवस्था गरिनेछ ।	अध्यक्ष	०२४५२०१०३

क्र.सं.	कार्यालय/ संस्थाको नाम	क्षमता	विपदको समयमा प्रयोग गर्न सकिने	थप आवश्यकता	सम्पर्क प्रमुख व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर
१०.	फिदिम नगरपालिका कोकार्यालय	दमकल गाडी २, ब्याक होलोडर थान १, टिफर थान १ डोरी थान २, फायर कम्ब्याट सेट १, फायर प्रोटेक्ट पाउडर सिलिन्डर २, फायर स्टिक थान १, गैती थान ४, बेल्ला थान १२, रम्बा थान ८, हम्बर थान १, ल्याडर थान १, टुचन थान १, बारुण यन्त्र सम्बन्धि तालिम प्राप्त जनशक्ति २ जना	■ दमकल २, ब्याक होलो डर थान १, टिफर थान १ डोरी थान २, फायर कम्ब्याट सेट १, फायर प्रोटेक्ट पाउडर सिलिन्डर २, फायर स्टिक थान १, गैती थान ४, बेल्ला थान १२, रम्बा थान ८, हम्बर थान १, ल्याडर थान १, टुचन थान १,	विपद् जोखिम सम्बन्धि तालिमको आवश्यकता	कार्यकारी अधिकृत	०२४५२०१०७
११.	अन्य गाँउ पालिकाहरु	डोरी थान २, फायर स्टिक थान १।१, गैती थान ४।४, बेल्ला थान १२।१२ रम्बा थान ८।८ हम्बर थान तालिम प्राप्त जनशक्ति २ जना	■ डोरी थान २, फायर स्टिक थान १।१, गैती थान ४।४, बेल्ला थान १२।१२ रम्बा थान ८।८ हम्बर थान तालिम प्राप्त जनशक्ति २ जना	विपद् जोखिम सम्बन्धि तालिमको आवश्यकता	कार्यकारी अधिकृत	

जिल्ला स्थित ब्लड बैंक विवरण:

क्र.सं.	ब्लड बैंकको नाम	स्थान	भण्डारण क्षमता	ब्लड आपूर्ति बाषीक	सम्पर्क नं.
१	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी रक्त संचार केन्द्र, पाँचथर	फिदिम	५० प्रिन्ट	१५० प्रिन्ट	०२४-५२०२७३/५२०७११

जिल्ला स्थित सञ्चालन भएका एम्बुलेन्स सेवाहरु:

सि.नं.	जिल्ला	स्थानिय निकाय	एम्बुलेन्स नम्बर	चालकको नाम	चालकको फोन नं	एम्बुलेन्स धनी (निकाय)
१	पाँचथर	फिदिम न. पा.	मे. १. च ५१८५	पदम तामाङ	९८४२६६११७७, ०२४५२०००१	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला शाखा पाँचथर
२	पाँचथर	फिदिम न.पा.	मे १ भ ९२	गणेश तामाङ	९८४२६३२३२२	जिल्ला अस्पताल पाँचथर
३	पाँचथर	फिदिम न.पा.	मे १ च ९९२	बाल कुमार माभी	९८१४९४०२५	फालेलुङ जनसेवा पाँचथर

४	पाँचथर	हिलिहाड गा.पा	मे १ भ ८३	नपु शेर्पा	९८१४९७७४४७	इलाका स्वास्थ्य चौकी गोपेटार
५	पाँचथर	हिलिहाड गा.पा	मे १ च ६२७	लप्सान शेर्पा	९७४२६१७२३८ ९८०६०२०२१०	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी उपशाखा गोपेटार
६	पाँचथर	फाल्गुनन्द गा.पा.	मे १ च १६०५	टीका पौडेल	९८४२६४७१३०, ९८४२६५९८२७	रांके बहुउद्देश्य सहकारी संस्था रांके
७	पाँचथर		प्रदेश नं १ च ७३६१	सुनिल तामाङ	९८०४०८१७३६	फाल्गुनन्द सेवा समाज
८	पाँचथर	फिदिम न.पा.	मे १ च २६१८	सुर्य राई	९८१५०१८१५५	जागृति मञ्च
९	पाँचथर	फिदिम न.पा.	को १ च ६३१२	हर्क श्रेष्ठ	९८६२६४९१८५	जनमैत्री सेवा समाज
१०	पाँचथर	याडवरक गा.पा.	मे १ च २४८०	कमल नेम्वाङ	९८४२७१२६०७	हर्क बहादुर भिममाया प्रतिष्ठान
११	पाँचथर	फाल्गुनन्द गा. पा.	मे १ च ५८९७	अर्जुन नेम्वाङ	९८१६९८९६९८	इन्द्र भक्ति प्रतिष्ठान
१२	पाँचथर	हिलिहाड गा.पा.	मे १ च २४८०	वासुदेव ढकाल	९८१७०३२७२७	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी उपशाखा अमरपुर
१३	पाँचथर	मिक्लाजुड गापा.	मे १ भ ५२१	तेजेन्द्र अधिकारी	९८१४०६०४१८ ९८४२६५४९५४	रवि प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र
१४	पाँचथर	कुम्मायक गा.पा.	मे १ च ४१९९	बनेन्द्र आडदेम्बे	९८५२६८१५२९	स्व. रञ्जनसिं बोहोरा स्मृति प्रतिष्ठान
१५	पाँचथर	फिदिम न.पा.	मे १ च ६७३१	बेल बा. थाम्सुहाड	९८०६०५२२०२	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी नागिन उपशाखा
१६	पाँचथर	फिदिम न.पा.	मे १ ६७६१	सुर्य आडदेम्बे	९८०६००६७३३	नमूना बाल क्लब
१७	पाँचथर	फिदिम न.पा.	प्र. न. १ च ७०१४	असोक राई	९८०८७४७२९९	पाथीभरा हेल्थ केयर हस्पिटल
१८	पाँचथर	फिदिम न.पा.	मे १ च ६८८७	दिपेन लिम्बु	९८०७९१८३३८	पाँचथर सेवा समाज
१९	पाँचथर	मिक्लाजुड	मे.१ च ५१९	उत्तम राई	९८१७९३२६९६	पब्लिक एम्बुलेन्स
२०	पाँचथर	फिदिम न.पा.	मे १ च ६३१२	युवराज गुरुङ	९८०३८२४४८८	जनमैत्री सेवा समाज

८. मनसुन एवं विपद्को समयमा अपनाउनु पर्ने कार्यहरू:

सम्भावित प्रकोपहरू	प्रकोपका पूर्व संकेतहरू	ध्यान दिनुपर्ने केही कुराहरू	पूर्वतयारीका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू	जिम्मेवारी
--------------------	-------------------------	------------------------------	---------------------------------------	------------

सम्भावित प्रकोपहरू	प्रकोपका पूर्व संकेतहरू	ध्यान दिनुपर्ने केही कुराहरू	पूर्वतयारीका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू	जिम्मेवारी
<ul style="list-style-type: none"> ■ आगलागी ■ हावाहुरी ■ असिना ■ खडेरी ■ चट्याङ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ अत्याधिक गर्मी हुनु, ■ लु (तातो हावा) चल्नु, ■ सुख्खा वातावरण हुनु, ■ हुरीबतास चल्नु, ■ पानी नपर्नु तथा पानीका स्रोतमा पानीको मात्रा कमी हुनु, 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जथाभावी आगो नबाल्ने, ■ इन्धनलाई सुरक्षित राख्ने, ■ सलाई, लाइटर जस्ता बस्तुको जतन गर्ने, ■ चुरोट बिँडीका ननिभाई जथाभावि नफाल्ने, ■ खर तथा फुसले छाएका घरहरूमा टुकी र आगो बाल्दा सचेत हुने । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जनचेतना बृद्धि गर्नु पर्ने, ■ पूर्वसूचना प्रणालीको विकास, ■ सञ्चार माध्यमबाट सूचना प्रवाह गर्ने, ■ कृत्रिम अभ्यास गर्ने, ■ घर वरिपरी पानीको प्रबन्ध मिलाउने, ■ राहत तथा उद्धार सामग्री र कोषहरू पूर्ववत रूपमा तयार राख्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जिल्ला प्रशासन कार्यालय ■ जिल्ला समन्वय समिति ■ स्थानीय तहहरू (न.पा./गा.पा.) ■ सुरक्षा निकायहरू ■ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ■ जिल्ला वन कार्यालय ■ अन्य सरोकारवाला संस्थाहरू

सम्भावित प्रकोपहरू	प्रकोपका पूर्व संकेतहरू	ध्यान दिनुपर्ने केही कुराहरू	पूर्वतयारीका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू	जिम्मेवारी
<ul style="list-style-type: none"> ■ असिना ■ आगलागी ■ खडेरी ■ चट्याङ ■ महामारी 	<ul style="list-style-type: none"> ■ आकासमा बदली हुनु, ■ जमिनको सतहमा हेर्दा जलेको जस्तो तिरमिर देखिनु, 	<ul style="list-style-type: none"> ■ आगोको काम सकेपछि राम्ररी निभाउने, ■ आगो फैलन सहयोग पुग्ने सुख्खा बस्तु सुरक्षित राख्ने, ■ महामारीबाट बच्न ब्यक्तिगत सरसफाई तथा वातावरण सरसफाईमा ध्यान दिने 	<ul style="list-style-type: none"> ■ विभिन्न टोली – प्रा.उ, राहत उद्धार, समन्वय, संचार) गठन गर्ने, ■ उचित स्थान र ठाउमा पानीको भण्डार गर्ने, ■ पूर्वतयारी योजना निर्माण गर्ने, ■ सुरक्षित बासस्थानको ब्यवस्था गर्ने, ■ राहत तथा उद्धार सामग्री र कोषहरू पूर्वतयारी रूपमा तयार गरेर राख्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जिल्ला प्रशासन कार्यालय ■ जिल्ला समन्वय समिति ■ स्थानीय तहहरू (न.पा.÷ गा.पा.) ■ सुरक्षा निकायहरू ■ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ■ जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय ■ जिल्ला वन कार्यालय ■ अन्य सरोकारवाला संस्थाहरू
<ul style="list-style-type: none"> ■ अतिवृष्टि ■ बाढी/पहिरो ■ महामारी 	<ul style="list-style-type: none"> ■ थोरै समयमा धेरै पानी पर्नु, ■ लामो समयसम्म पानी पर्नु, ■ जमिनमा चिरा र धाँजा फाट्नु, ■ खोला 	<ul style="list-style-type: none"> ■ खोला खोल्साको प्रवाह सहज बनाउने, ■ पहिरो जान सक्ने क्षेत्रको पहिचान गरी त्यस्ता क्षेत्रबाट घर बस्ती सार्ने, ■ राहत तथा उद्धार सामग्रीको ब्यवस्था गरिराख्ने, 	<ul style="list-style-type: none"> ■ बृक्षारोपण गर्ने, ■ संकटाभिमुख क्षेत्रको पहिचान गर्ने, ■ विद्युत लाईन ब्यवस्थित गर्ने, ■ खोला नहरका 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जिल्ला समन्वय समिति ■ स्थानीय तहहरू (न.पा.÷ गा.पा.) ■ सुरक्षा निकायहरू ■ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
<ul style="list-style-type: none"> ■ अतिवृष्टि ■ बाढी/पहिरो ■ महामारी 	<ul style="list-style-type: none"> ■ मुसलधारे वर्षा हुनु, ■ मेघ गर्ज्नु, ■ बिजुली चम्कनु ■ जमिनमा धाँजा फाट्नु, 	<ul style="list-style-type: none"> ■ खोला खोल्साको प्रवाह सहज बनाउने, ■ पहिरो जान सक्ने क्षेत्रको पहिचान गरी त्यस्ता क्षेत्रबाट घर बस्ती सार्ने, ■ राहत तथा उद्धार सामग्रीको 	<ul style="list-style-type: none"> ■ बृक्षारोपण गर्ने, ■ संकटाभिमुख क्षेत्रको पहिचान गर्ने, ■ खोला नहरका बाधक पन्छाउन 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जिल्ला समन्वय समिति ■ स्थानीय तहहरू (न.पा.÷ गा.पा.) ■ सुरक्षा निकायहरू

सम्भावित प्रकोपहरू	प्रकोपका पूर्व संकेतहरू	ध्यान दिनुपर्ने केही कुराहरू	पूर्वतयारीका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू	जिम्मेवारी
	<ul style="list-style-type: none"> ■ सानो पहिरो तल-तल झर्दा ठूलो हुने, ■ झाडा पखालाको लक्षण देखिनु, 	ब्यवस्था गरिराख्ने	<p>तथा मर्मत गर्ने,</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ सुरक्षित पानीको प्रयोग गर्ने, ■ राहत तथा उद्धार सामग्री र कोषहरू पूर्वतयारी गरेर राख्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ■ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ■ जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय ■ जिल्ला वन कार्यालय ■ अन्य सरोकारवाला संस्थाहरू
<ul style="list-style-type: none"> ■ अतिवृष्टि ■ बाढी/पहिरो ■ महामारी 	<ul style="list-style-type: none"> ■ विजुलि चम्कनु, मघ गर्जन सहित पानी पर्नु, ■ लगातार पानी परिरहनु, ■ झाडा पखाला लाग्नु, ■ जमिन अचानक फुटेर मुल फुट्नु, ■ नदीको प्रवाह रोकिनु, ■ शुरुमा १÷२ जनालाई झाडा पखाला, ज्वरो तथा टाइफाइडको लक्षण देखिनु, 	<ul style="list-style-type: none"> ■ सरसफाई सम्बन्धि कृयाकलाप सञ्चालन गर्ने, ■ जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने, ■ बृक्षारोपण गर्ने, वायो इन्जिनियरिङका कार्यहरूको विकास गर्ने, ■ सुरक्षित र स्वस्थकर खाना खुवाउने र खाने, ■ घर वरिपरि सरसफाइ गर्ने, ■ फोहोर पानी जमेको खाडल पुर्ने, ■ समय समयमा स्वास्थ्य चौकीमा गइ सरसल्लाह लिने, 	<ul style="list-style-type: none"> ■ बृक्षारोपण गर्ने, ■ खानेपानीका श्रोत सफा गर्ने, ■ सफा पानीको प्रयोग गर्ने, ■ संकटा भिमुख क्षेत्रको पहिचान गर्ने, ■ विद्युत लाईन ब्यवस्थित गर्ने, ■ खोला नहरका बाधक पन्छाउने तथा मर्मत गर्ने, ■ राहत तथा उद्धार सामग्री र कोषहरू पूर्वतयारी गरेर राख्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जिल्ला समन्वय समिति ■ स्थानीय तहहरू (न.पा.÷ गा.पा.) ■ सुरक्षा निकायहरू ■ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ■ जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय ■ जिल्ला वन कार्यालय ■ अन्य सरोकारवाला संस्थाहरू
<ul style="list-style-type: none"> ■ महामारी 	<ul style="list-style-type: none"> ■ शुरुमा १÷२ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ सरसफाई सम्बन्धि 	<ul style="list-style-type: none"> ■ खानेपानीका 	<ul style="list-style-type: none"> ■ स्थानीय तहहरू

सम्भावित प्रकोपहरू	प्रकोपका पूर्व संकेतहरू	ध्यान दिनुपर्ने केही कुराहरू	पूर्वतयारीका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू	जिम्मेवारी
	जनालाई झाडा पखाला, ज्वरो तथा टाइफाइडको लक्षण देखिनु, ■ अत्याधिक पानी पर्नु,	कृयाकलाप सञ्चालन गर्ने, ■ बृक्षारोपण गर्ने, वायो इन्जिनियरिङका कार्यहरूको विकास गर्ने, ■ सुरक्षित र स्वस्थकर खाना खुवाउने र खाने,	श्रोत सफा गर्ने, ■ सफा पानीको प्रयोग गर्ने, ■ संकटाभिमुख क्षेत्रको पहिचान गर्ने, ■ खोला नहरका बाधक पन्छाउने तथा मर्मत गर्ने,	■ जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय ■ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
■ असिना बृष्टि ■ महामारी	■ मेघ गर्जनु, पानीसँगै असिना पर्नु, ■ ठूलो सानो असिना पर्न शुरु गर्नु,	■ जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने, ■ पूर्वसूचना प्रणालीको विकास गर्ने र सञ्चार माध्यमबाट सूचना प्रवाह गर्ने, ■ सुरक्षित र स्वस्थकर खाना खुवाउने र खाने, ■ कृत्रिम अभ्यास गर्ने	■ संकटाभिमुख क्षेत्रको पहिचान गर्ने, ■ सुरक्षित पानीको प्रयोग गर्ने, ■ राहत तथा उद्धार सामग्री र कोषहरू पूर्वतयारी रूपमा तयार गरेर राख्ने	■ स्थानीय तहहरू ■ जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय ■ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी

९. मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना:

क्रसं	विवरण	समय	जिम्मेवारी निकाय	कैफियत
१.	पहिरो जान सक्ने सम्भावना भएका क्षेत्रहरूको पहिचान गर्ने ।	जेष्ठ मसान्त	जिल्ला समन्वय समिति स्थानीय तहहरू जिल्ला भसंरक्षण कार्यालय-	
२.	आपत्कालिन कोषको ब्यवस्था गर्ने	जेष्ठ मसान्त	जिल्ला प्रशासन कार्यालय जिल्ला समन्वय समिति स्थानीय तहहरू	

क्रसं	विवरण	समय	जिम्मेवारी निकाय	कैफियत
३.	खोज तथा उद्धार सामाग्री तयारी अवस्थामा राख्ने र जिल्ला प्रशासनमा समय समयमा प्रतिवेदन गर्ने ।	जेष्ठ मसान्त	जिल्ला प्रशासन कार्यालय नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला स्थित सुरक्षा निकायहरु	सबै सुरक्षा केन्द्रमा रेडक्रसको पहलमा स्थापना गरेको
४.	तालिम प्राप्त जनशक्ती तयारी तथा परिचालन गर्ने	तत्काल	नेपाली सेना जिल्ला प्रहरी सशस्त्र प्रहरी र नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
५.	राहत सामग्रीको भण्डारण जिल्ला र इलाका उपशाखामा पूर्वतयारी गर्ने	जेष्ठ मसान्त	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	गैरखद्य सामग्री
६.	एम्बुलेन्स स्ट्रेचर तथा ओषधिहरु सूची तयारी	तत्काल	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	
७.	खानेपानी आपूर्ति तथा सुद्धीकरणका लागि क्लोरिनको ब्यवस्था	जेष्ठ मसान्त	खानेपानी डिभिजन कार्यालय स्थानीय तहहरु	
८.	खाद्य सामाग्री तथा कोषको ब्यवस्था	जेष्ठ मसान्त	स्थानीय तहहरु उद्योग बाणिज्य संघ	
९.	विपद् सूचना केन्द्र स्थापना	जेष्ठ मसान्त	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	
१०.	स्थानीय संचार माध्यमबाट सचेतनामुलक सन्देश प्रशारण गर्ने	तत्काल	जिल्ला प्रशासन कार्यालय जिल्ला समन्वय समिति नेपाल रेडक्रस सोसाइटी पत्रकार महासंघ	स्थानीय एफ. एम. परिचालन गर्ने ।
११.	यातायातको साधनको प्रबन्ध मिलाउने	तत्काल	जिल्ला प्रशासन कार्यालय सुरक्षा निकायहरु स्थानीय तहहरु	
१२.	सुरक्षा निकाय तैनाथी अवस्थामा रहने	निरन्तर	नेपाल सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल	

क्रसं	विवरण	समय	जिम्मेवारी निकाय	कैफियत
१३.	वाढी पहिरो जस्ता विपदका घटना वारेमा जनचेतना अभियान सञ्चालन गर्ने ।		जिल्ला रेडक्रस	
१४.	बाढी पहिरो तथा डुवानको जोखिममा रहेको बस्तीहरूको पहिचान गरी पूर्वसूचना दिने र सुरक्षित रहन संचार माध्याममा प्रचार प्रसार गरी सुरक्षित तुल्याउने	निरन्तर	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, जिल्ला सुरक्षा समिति, स्थानीय तहहरू भूसंरक्षण कार्यालय-	
१५.	वाटो अवरोधहरू हटाउने इक्विपमेण्ट सहितका आवश्यक न्यूनतम उद्धार सामग्री सहित कोष तथा उद्धार कार्यमा खटिन पूर्वतयारी योजना तयार गर्ने Heavy Equipment रणनीतिक स्थानमा राख्ने	निरन्तर	नेपाल सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल डिभिजन सडक कार्यालय जिल्ला समन्वय समिति स्थानीय तहहरू	
१६.	राहत समग्रीहरूको भण्डारण गर्ने । राहत समग्रीहरू उचित भण्डारणको अनुगमन गर्ने र जिल्लामा भण्डारणको व्यवस्था मिलाउने ।		जिल्ला प्रशासन कार्यालय स्थानीय तहहरू जिल्ला स्थित सुरक्षा निकायहरू नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
१७.	सेल्टर निर्माण	विपद्को समयमा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय स्थानीय तहहरू जिल्ला स्थित सुरक्षा निकायहरू नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
१८.	स्वास्थ्य टोली RRT परिचालन	विपद्को समयमा	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	
१९.	द्रुत लेखा जोखा सम्बन्धी (Rapid assessment tool) को प्रयोग गरी तत्कालीन मानवीय सहयोगको लागि सूचना सङ्कलन गर्ने	२४ घण्टाभित्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय स्थानीय तहहरू जिल्ला स्थित सुरक्षा निकायहरू नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	

क्रसं	विवरण	समय	जिम्मेवारी निकाय	कैफियत
२०.	स्रोतहरूको परिचालन गर्नका लागि क्षेत्रगत आकस्मिक योजना (Clustereral CP) को समीक्षा गर्ने ।	७ दिन भित्र	स्थानीय तहहरू	